

**Archeologienota
Drongen (Gent) – Kloosterstraat en
Deinsesteenweg
Vervangen bruggen over de E40**

Jordi Bruggeman

Bornem
2022

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteur: Jordi Bruggeman

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2022/12.807/76

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	9
2.3	Onderzoeksopdracht	9
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	9
2.3.2	Beschrijving geplande werken	9
2.3.3	Werkwijze	18
2.4	Assessmentrapport	18
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	18
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	29
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	39
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	42
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	43
3	Samenvatting	44
4	Bibliografie	45
4.1	Publicaties	45
4.2	Websites	45
5	Bijlagen	46
5.1	Archeologische periodes	46

1 Inleiding

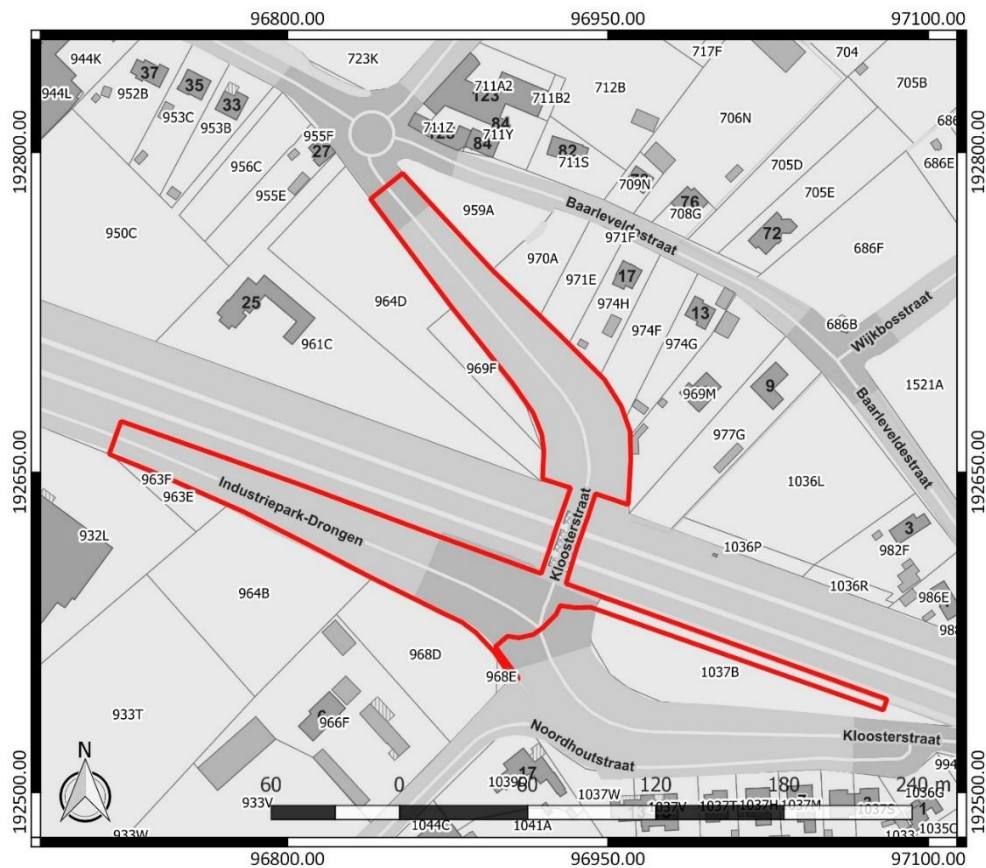
Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

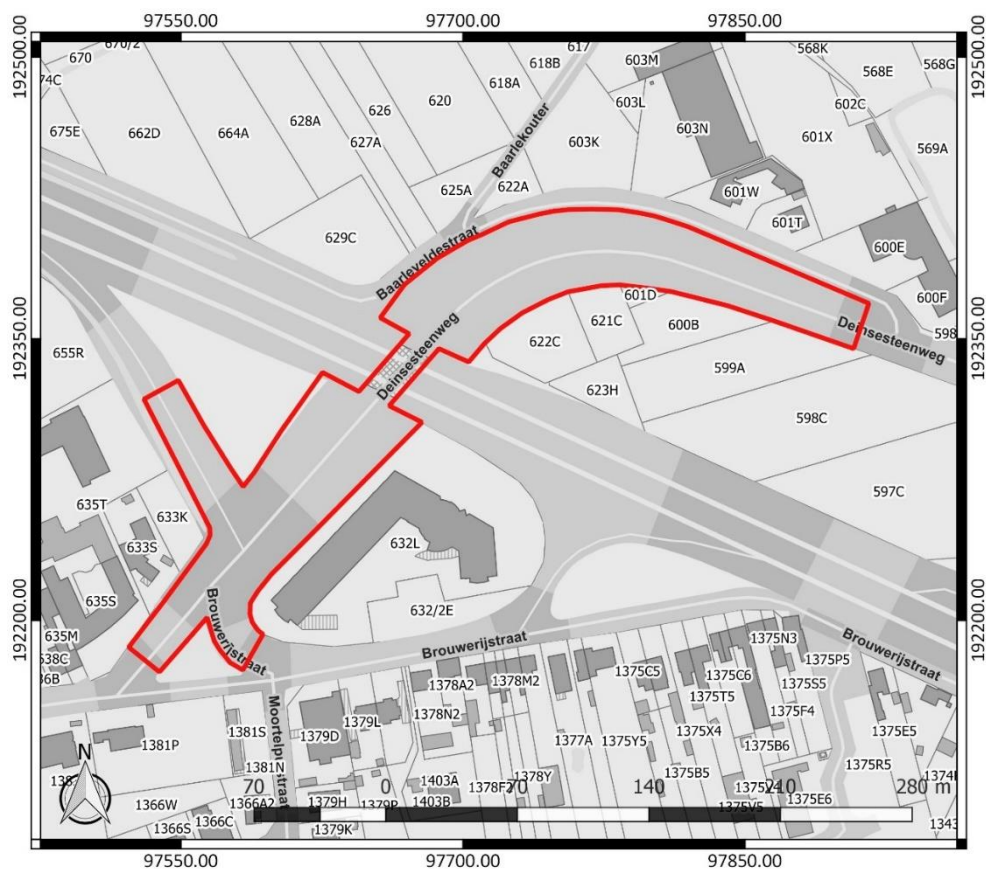
De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

Figuur 2: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Kloosterstraat) in rood (www.geopunt.be)

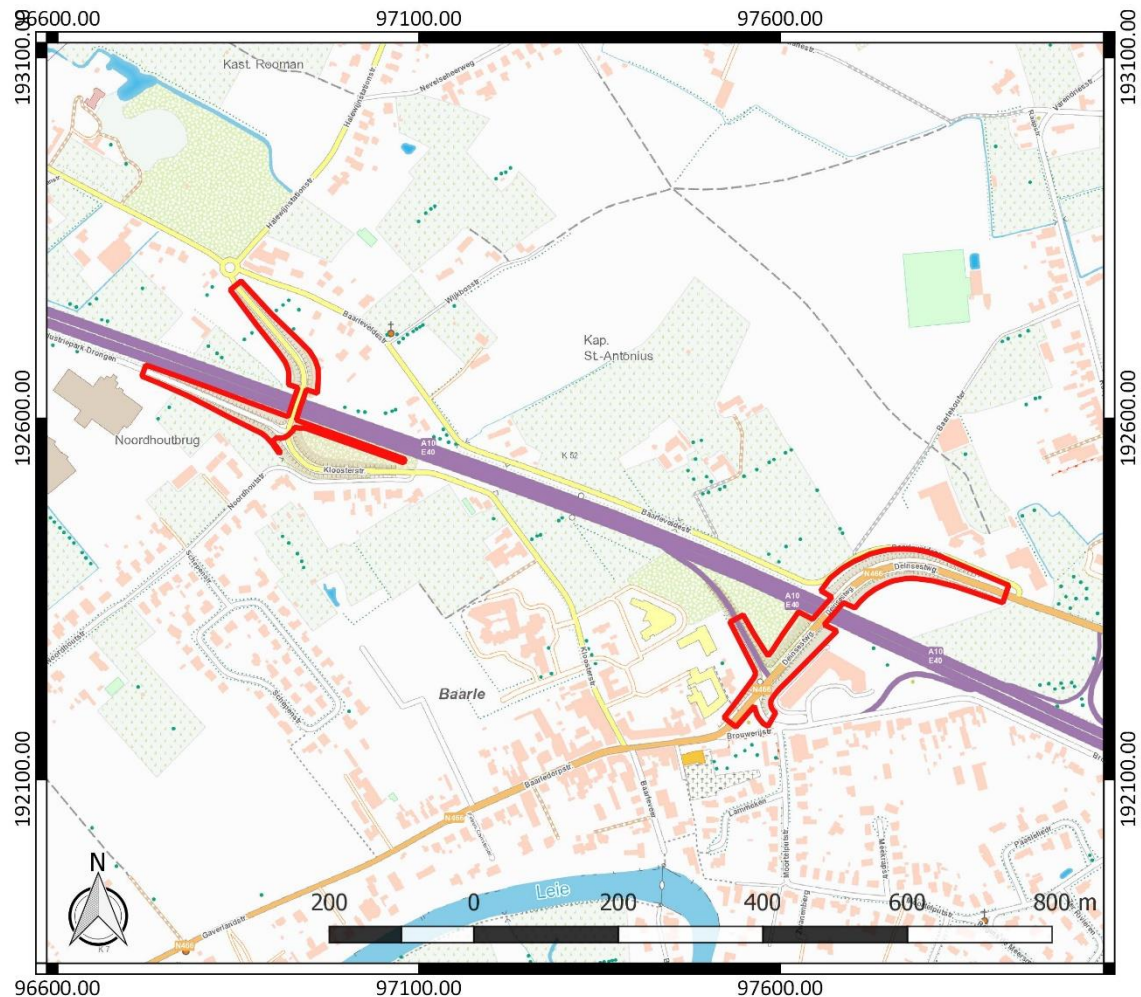

Figuur 3: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Deinsesteenweg) in rood (www.geopunt.be)

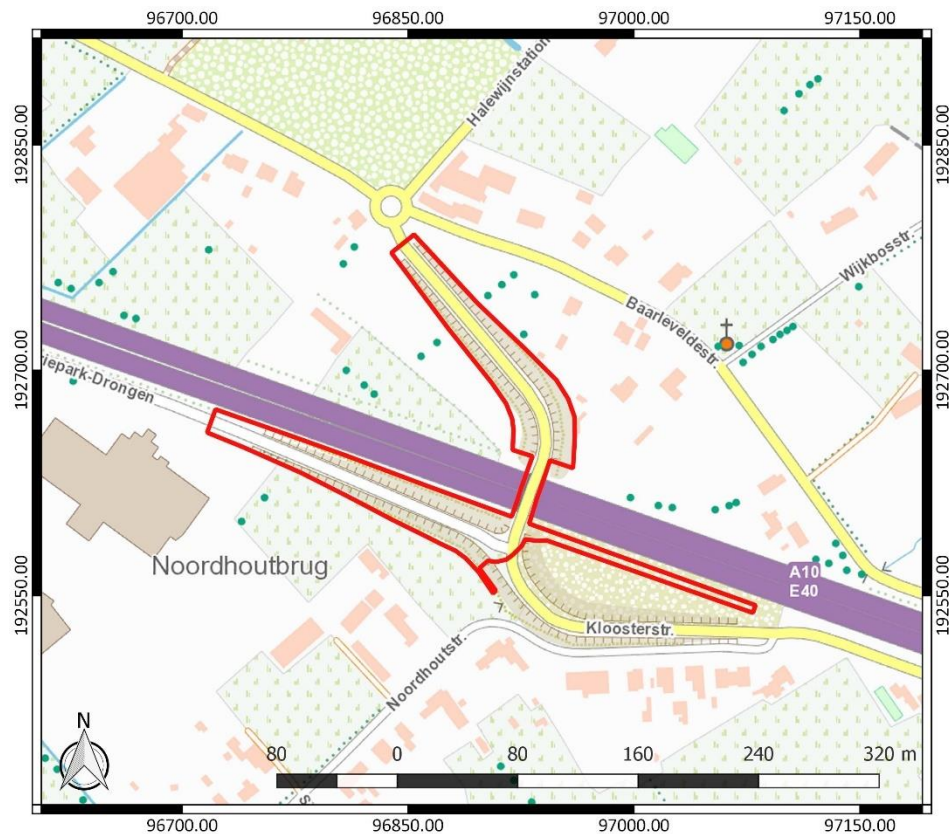
Kadastrale percelen: Gent, Afdeling 27 (Drogen, Afdeling 1), sectie D, nummer 1037B en openbaar domein

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 12.580 m² (zone Kloosterstraat) + ca. 20.220 m² (zone Deinsesteenweg) = ca. 32.800 m²

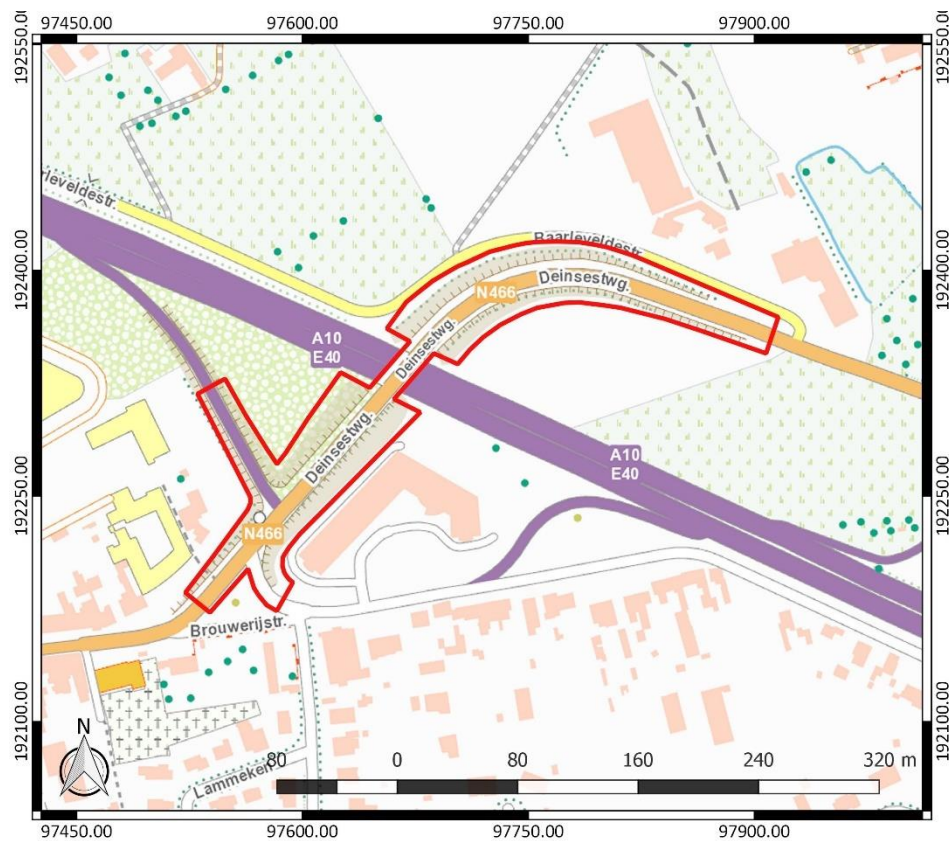
Topografische kaart:

Figuur 4: Topografische kaart (overzicht) met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood
(<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Figuur 5: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Kloosterstraat) in rood (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Figuur 6: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Deinsteenweg) in rood (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 04/05/2022 – 13/05/2022

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, Romeinse tijd, Merovingische periode, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, bos, brug

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

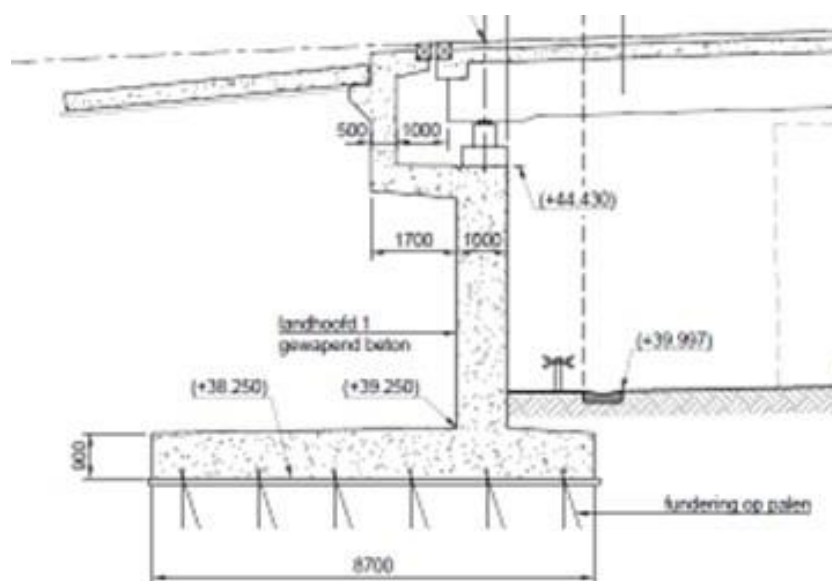
2.3.2 Beschrijving geplande werken

De bruggen Kloosterstraat en Deinsesteenweg N466 over de E40 te Drongen zijn in slechte toestand en staan sinds 2001 op de lijst prioritaire kunstwerken. Dit zijn kunstwerken die moeten versterkt of vervangen worden. Hiertoe worden beide bruggen afgebroken en vernieuwd, rekening houdend met het standaardprofiel voor autosnelwegen en mogelijke toekomstige ontwikkelingen (ontsluiting bedrijventerrein Booienbos en het nieuwe op- en afrittencomplex E40 Drongen).

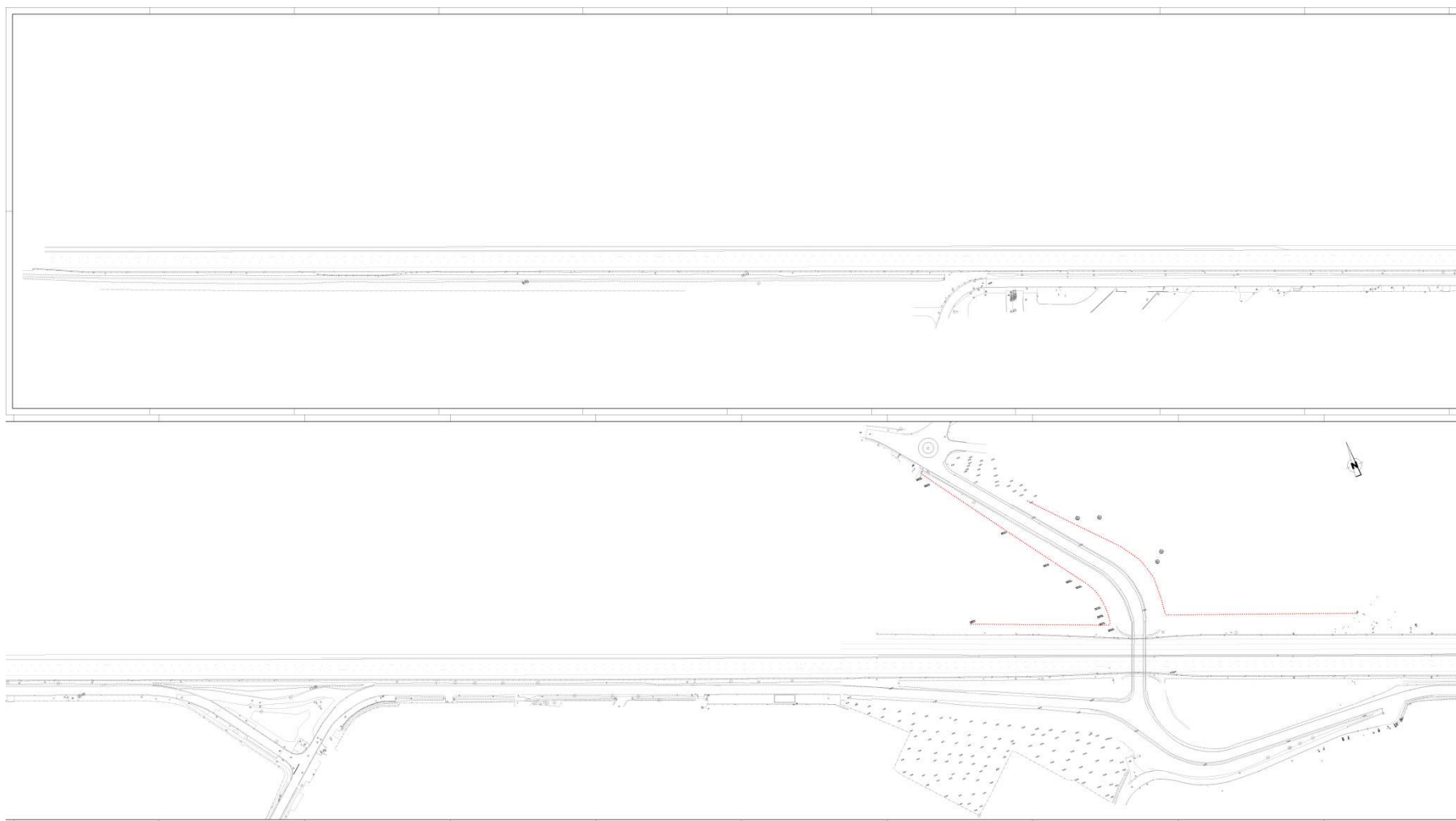
Beide bruggen krijgen een grotere overspanning, waardoor de nieuwe landhoofden achter de bestaande bruggen gebouwd worden (Figuur 9 en Figuur 10). Ook worden de bruggen verhoogd, rekening houdend met de gewenste vrije ruimte op de autosnelweg, waardoor de wegenis en het reliëf voor en na de bruggen aangepast moet worden. Op vraag van Gent gaat AWV op de gemeenteweg Kloosterstraat veilige fietspaden aanleggen zodat de wegenis breder wordt. Er wordt een dubbelrichting fietspad voorzien van 3 m breed. De weg wordt 11 m breed. Op de N466 blijft de huidige wegingdeling.

De bruggen hebben laaggefundeerde landhoofden op palen (Figuur 7). Deze fundering zet op 2 m onder het maaiveld aan. Om de paalfundering aan te zetten zal het aanzetpeil van de bouwput 2,5 m à 3 m onder het maaiveld zijn.

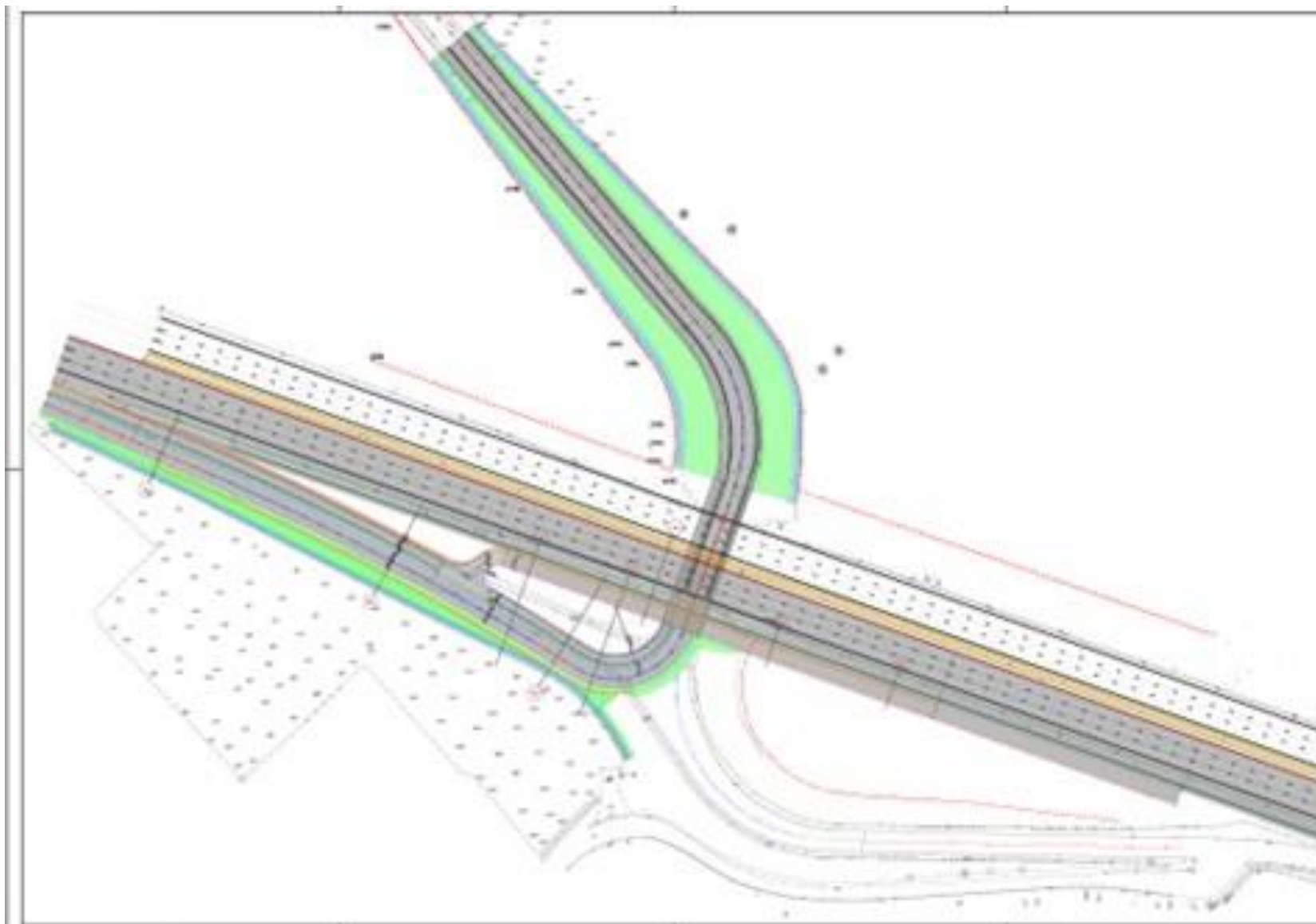
Langsheen de Kloosterstraat en de N466 (Deinsesteenweg) liggen nutsleidingen op ongeveer 1 m diepte. Gezien deze over de gehele projectzone opgebroken en hoger vernieuwd worden, zitten deze mee in het project. Naast de E40 liggen nutsleidingen naast de pechstrook, eveneens op 1 m diepte. Deze zullen interveniëren met de bouwput voor de fundering van de brug. Nieuwe riolering, putten en nutsleidingen komen op 1 m diepte te liggen.

Figuur 7: Typedoorsnede landhoofd brug

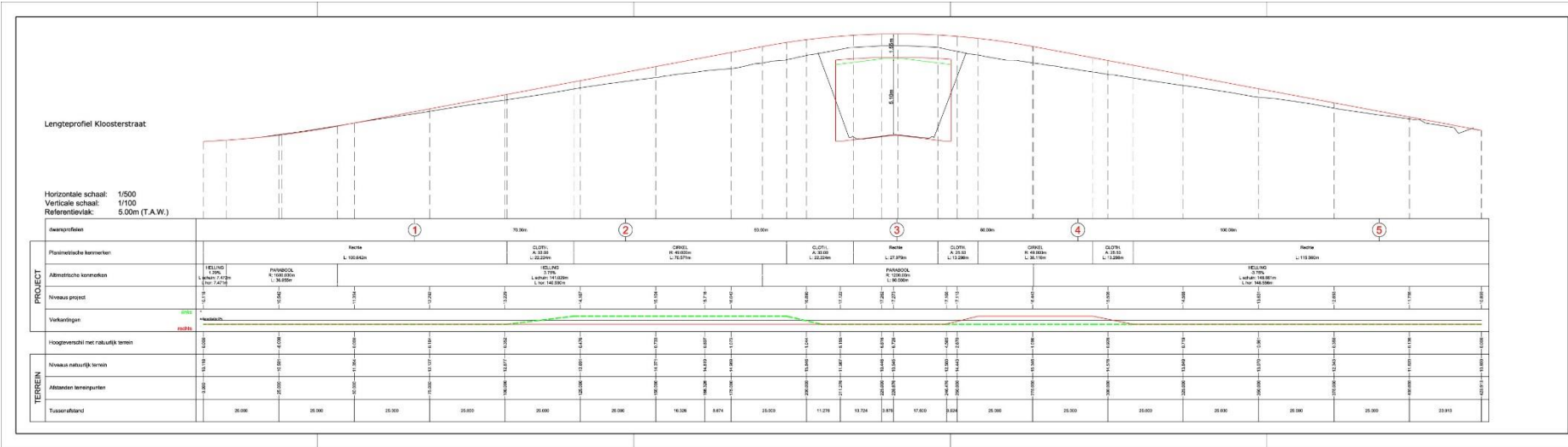
Figuur 8: Grondplan bestaande toestand Kloosterstraat

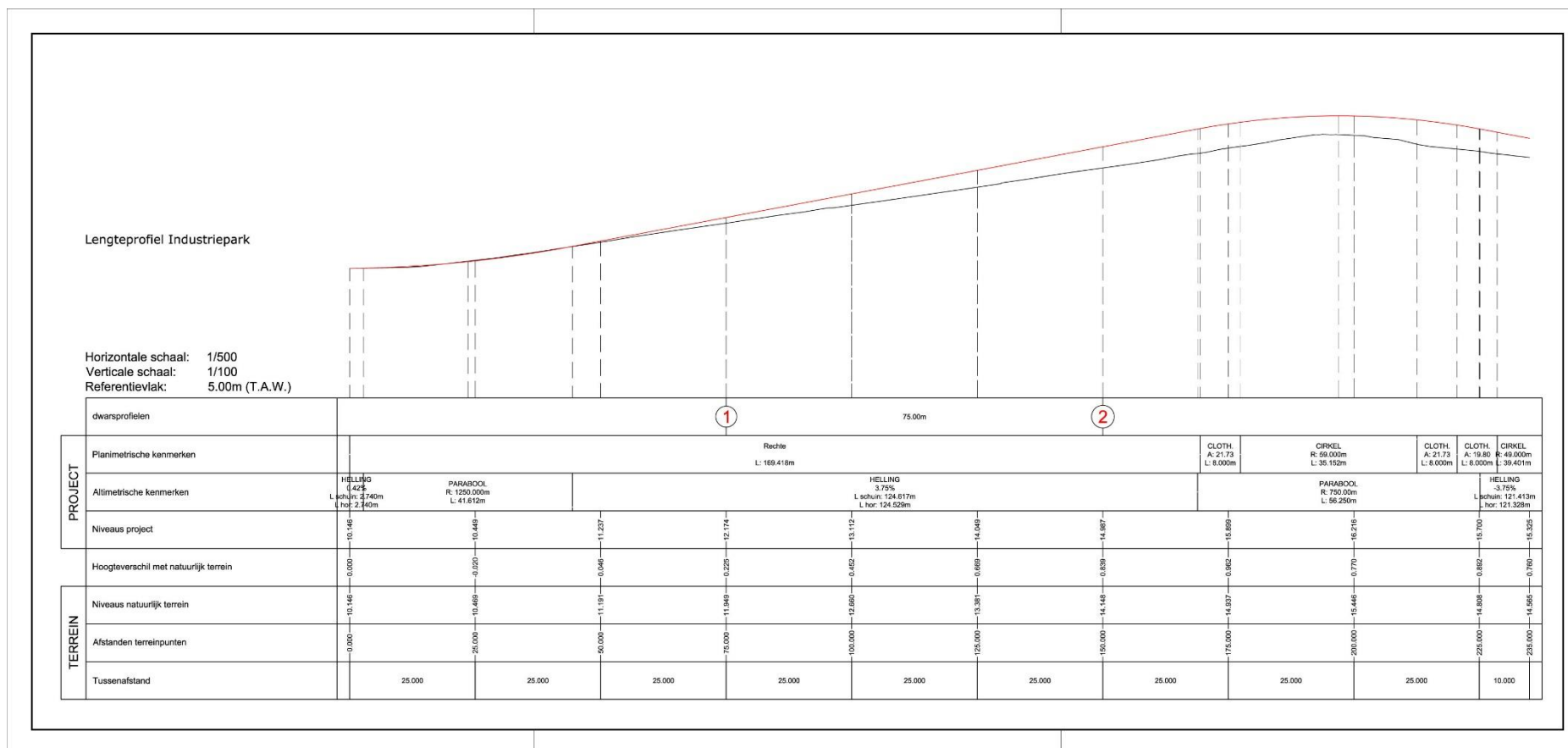
Figuur 9: Ontworpen toestand zone Kloosterstraat

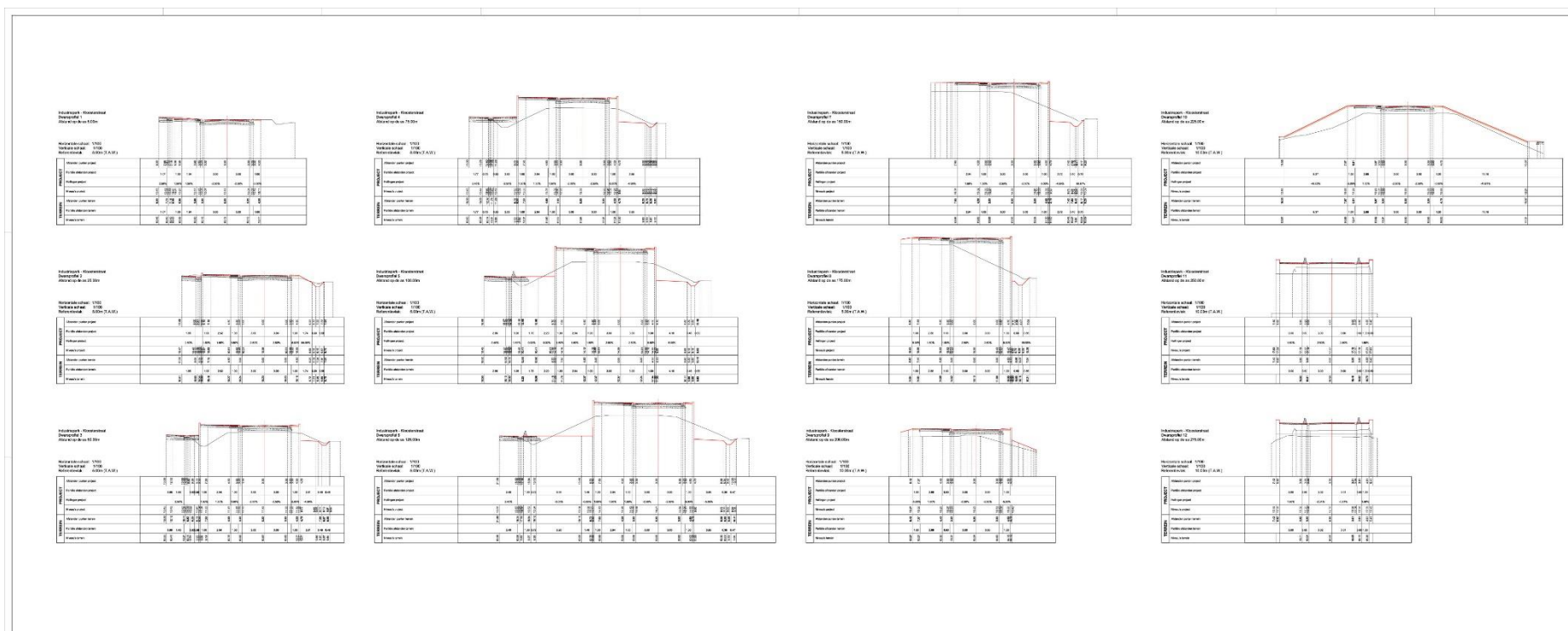
Figuur 10: Ontworpen toestand zone Deinsesteenweg

Figuur 11: Lengteprofiel zone Kloosterstraat

Figuur 12: Lengteprofiel zone Deinseseenweg

Figuur 13: Dwarsprofielen deel 1

Figuur 14: Dwarsprofielen deel 2

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Villaretkaart (1745-1748), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastrale parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden vier momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

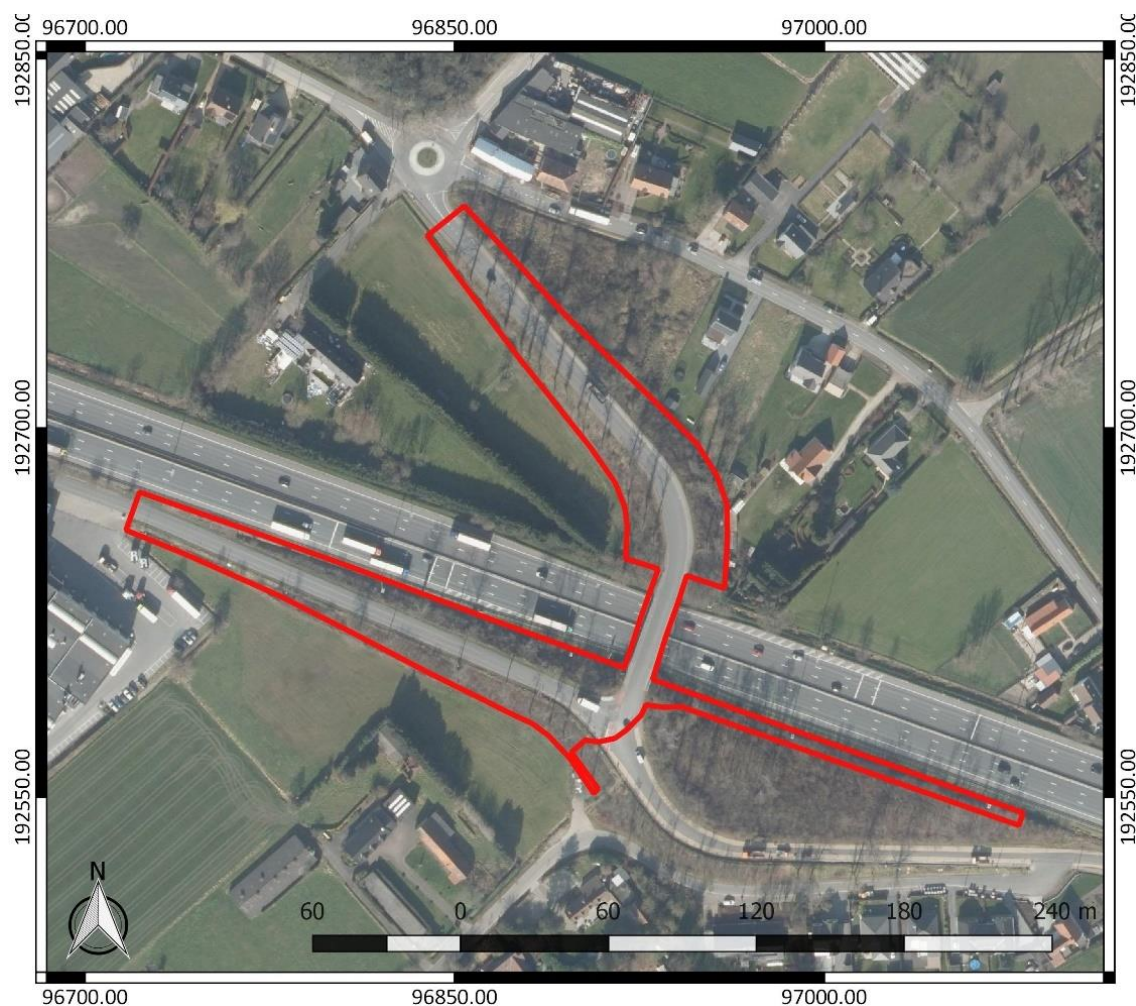
2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied is onmiddellijk ten noorden (zone Deinsesteenweg) en ten noordwesten (zone Kloosterstraat) gelegen van het historische centrum van Baarle. Het is op een afstand van respectievelijk 2,5 km (zone Deinsesteenweg) en 3,2 km (zone Kloosterstraat) ten zuidwesten van het centrum van Drongen gelegen. De meest noordwestelijke zone is gelegen ter hoogte van de Kloosterstraat en Industriepark-Drongen. Het is langs en gedeeltelijk over de E40 gelegen. Dit deel van het onderzoeksgebied bevindt zich ten zuidwesten van de Baarleveldestraat en ten noorden en ten noordwesten van de Noordhoutstraat (Figuur 15). De andere zone is gesitueerd ter hoogte van de Deinsesteenweg en de Brouwerijstraat. Ook deze zone van het onderzoeksgebied is gedeeltelijk over de E40 gelegen. Ten noorden bevindt zich de Baarlekouter. De Brouwerijstraat zet zich ook verder ten zuidoosten van het onderzoeksgebied (Figuur 16). Tussen beide zones van het onderzoeksgebied bevindt zich een afstand van ca. 500 m.

De brug Kloosterstraat is de overbrugging van de Kloosterstraat over de E40 te Drongen. De Kloosterstraat is de ontsluitingsweg voor het industriepark Booienbos naar de E40 (via Baarleveldestraat). De brug N466 is de overbrugging van de gewestweg N466 Baarledorpstraat/Deinsesteenweg over de E40 te Drongen. Het is ook de schakel in het op- en afrittencomplex E40 Drongen.

Volgens het gewestplan is het onderzoeksgebied voor zone Kloosterstraat grotendeels agrarisch gebied en in het westen deels industriegebied. Voor zone Deinsesteenweg gaat het ook grotendeels om agrarisch gebied, maar ook deels om woongebied en om woongebied met landelijk karakter.

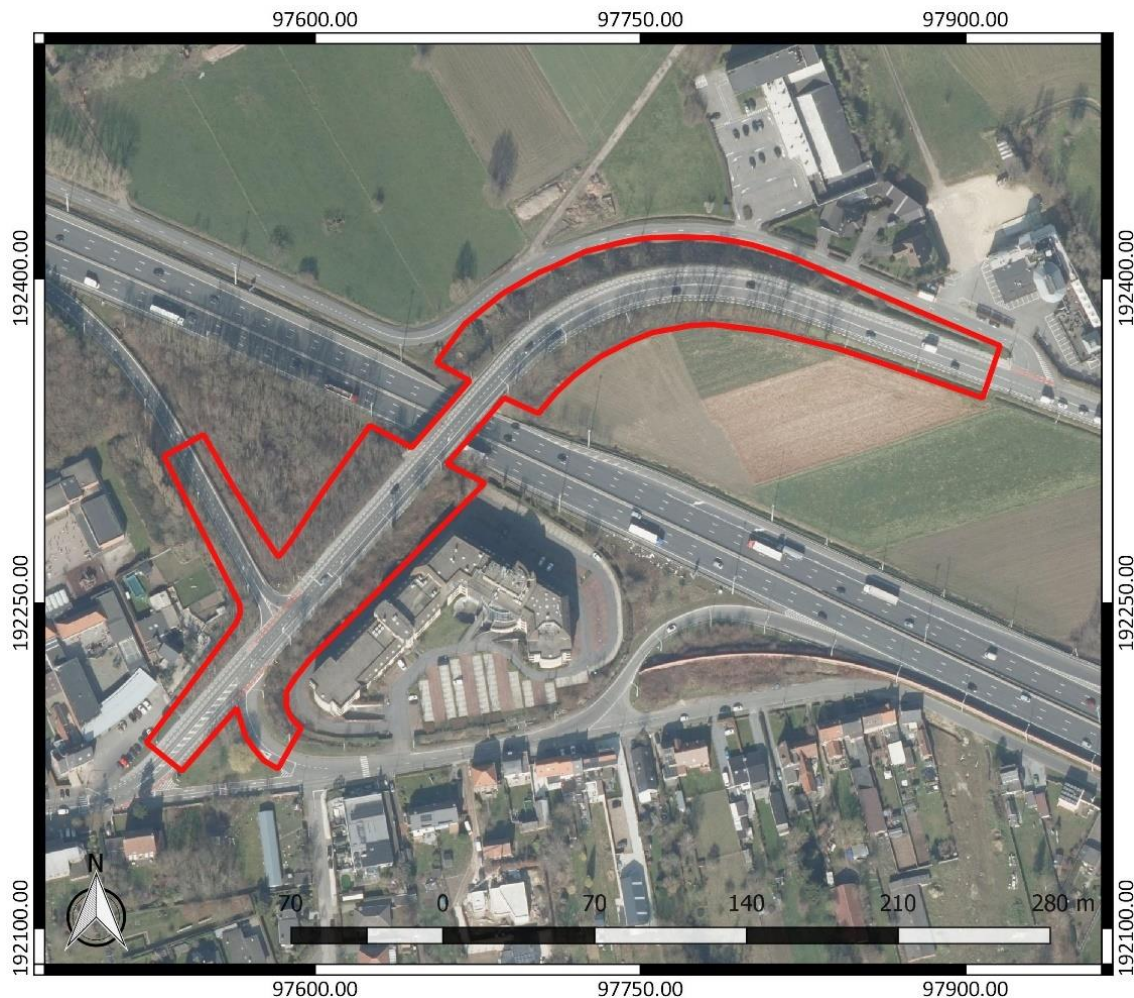
Hydrografisch behoort zone Kloosterstraat en het noordwestelijke deel van zone Deinsesteenweg tot het Bekken Gentse kanalen. Het zuidoostelijke deel van zone Deinsesteenweg behoort tot het Leiebekken. De waterscheidingslijn tussen beide bekkens loopt door zone Deinsesteenweg. De voornaamste waterloop in de omgeving van het onderzoeksgebied is de Leie. Deze rivier bevindt zich ten zuiden van het onderzoeksgebied. Ten noordoosten bevindt zich de Lieve en ten noordwesten bevindt zich nog de Merebeek (Figuur 19).

Figuur 15: Luchtfoto (zone Kloosterstraat) van 2021 met aanduiding van het onderzoeksgebied
(<https://www.geopunt.be/kaart>)

Geomorfologisch behoort Drogen tot de Vlaamse Vallei, een lage, zandige vlakte die een gemiddelde topografische ligging heeft van minder dan +10 m TAW. Het huidige oppervlak van de vallei valt samen met het topvlak van de laatste fluvioperiglaciale Weichseliaanafzettingen. Tijdens het einde van het Weichseliaan en doorheen het Holoceen werd dit oppervlak ingesneden door rivieren en tot een laagterras omgevormd. Vervolgens werden de dalen gedeeltelijk opgevuld door jong alluvium. De holocene alluviale valleien van de Leie en de Schelde hebben een sterk

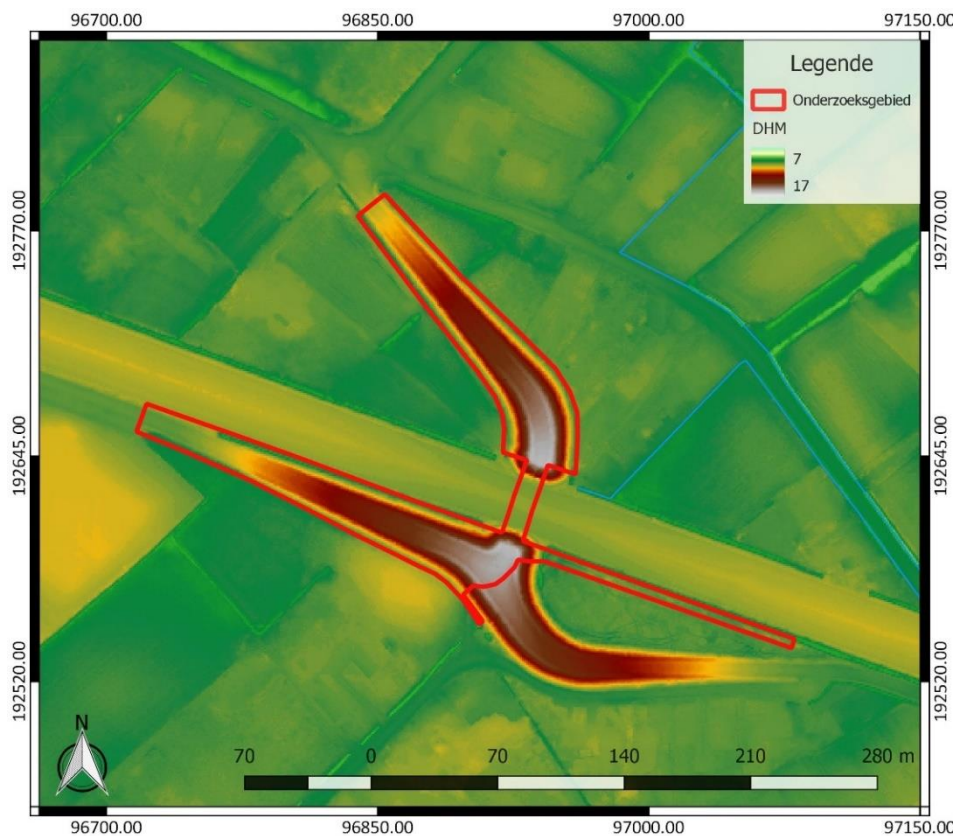
meanderend karakter en liggen op een gemiddelde hoogte van +6 m TAW.³ Het onderzoeksgebied bevindt zich ten noorden van de vallei van de Leie, in een iets hoger gelegen gebied (Figuur 19).

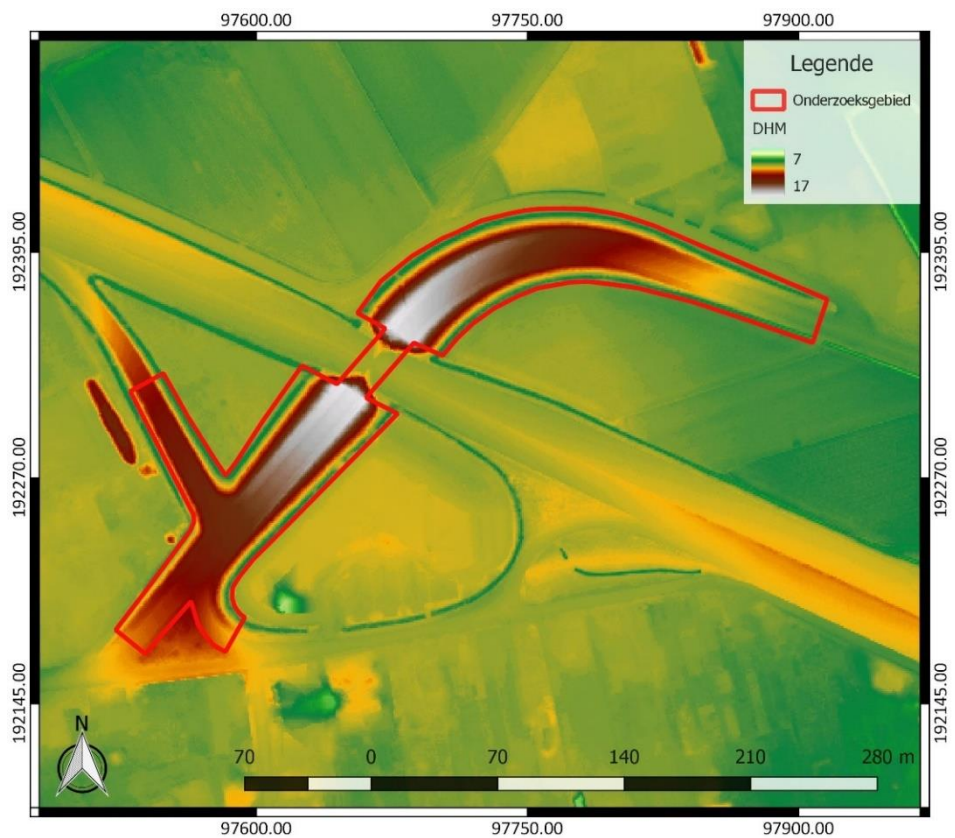
Figuur 16: Luchtfoto (zone Deinseseenweg) van 2021 met aanduiding van het onderzoeksgebied
(<https://www.geopunt.be/kaart>)

Beide zones van het onderzoeksgebied kennen een kunstmatig hellend verloop en verheffen zich boven de omgeving. Het gaat om de hellingen naar de bruggen over de autosnelweg E40. Aan de voet van de hellingen binnen het onderzoeksgebied situeert de hoogte zich bij zone Kloosterstraat tussen 10,2 en 10,8 m TAW en is het hoogste punt (niveau brug) te situeren op een hoogte van 16,05 m TAW (Figuur 17, Figuur 20 en Figuur 21). Bij zone Deinseseenweg zijn de laagste delen van het terrein te situeren tussen 10,2 en 11,6 m TAW en loopt het niveau op tot 16,7 m TAW (Figuur 18 en Figuur 22). De hellingen verheffen zich dus tot 5,85 m en 6,5 m boven de aansluitende omgeving.

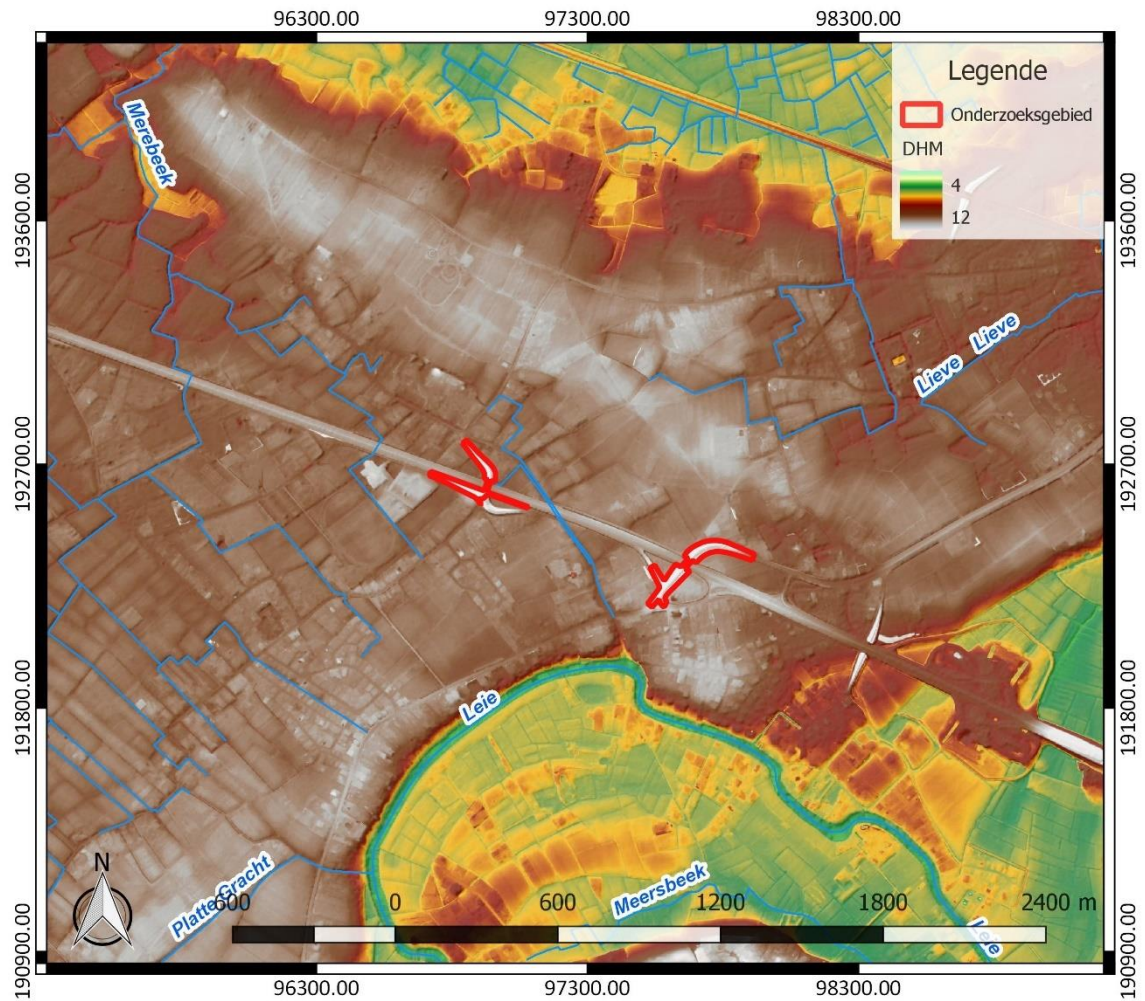
³ Vermeire *et al.* 2000, 6

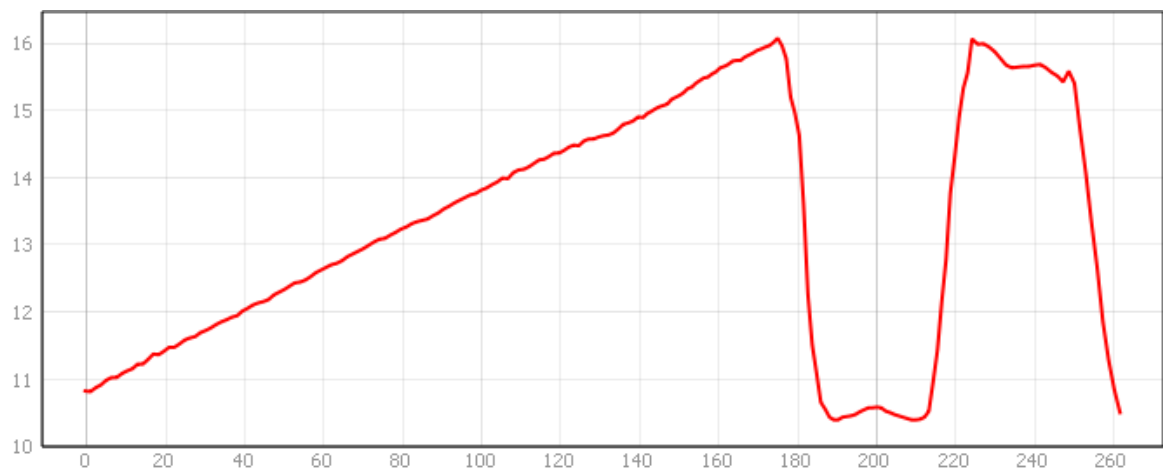
Figuur 17: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m
(<https://www.geopunt.be/kaart>), met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Kloosterstraat)

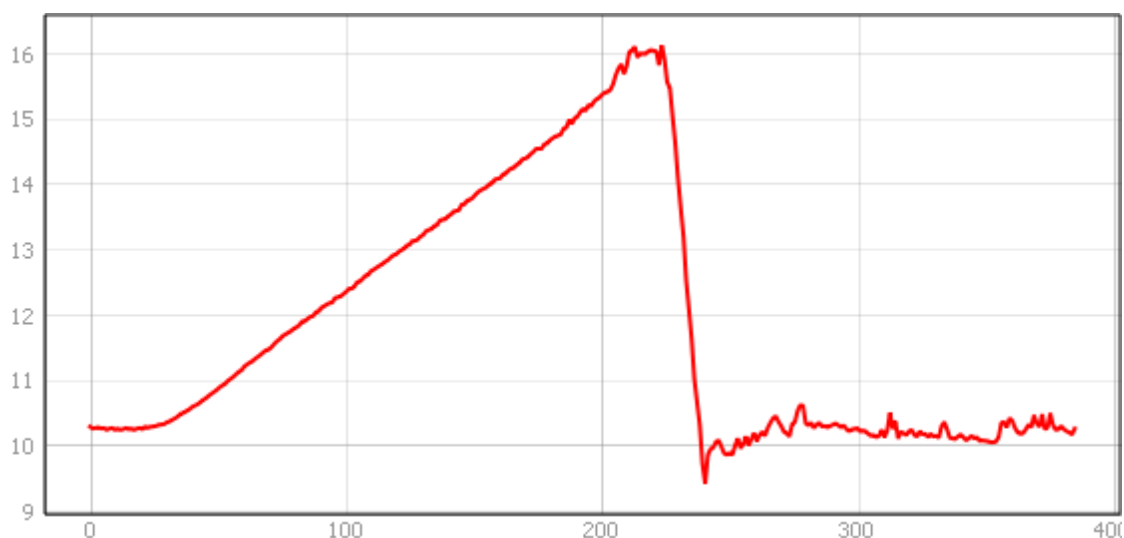
Figuur 18: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m
(<https://www.geopunt.be/kaart>), met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Deinseseenweg)

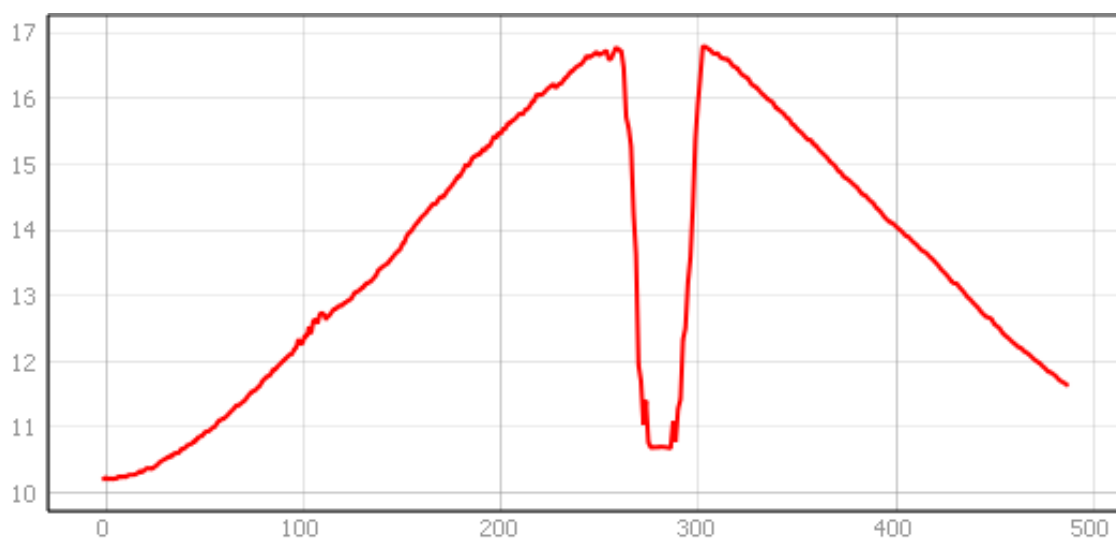
Figuur 19: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 20: Hoogteverloop van noord naar zuid over het onderzoeksgebied (zone Kloosterstraat) (www.geopunt.be/kaart)

Figuur 21: Hoogteverloop van west naar oost over het onderzoeksgebied (zone Kloosterstraat) (www.geopunt.be/kaart)

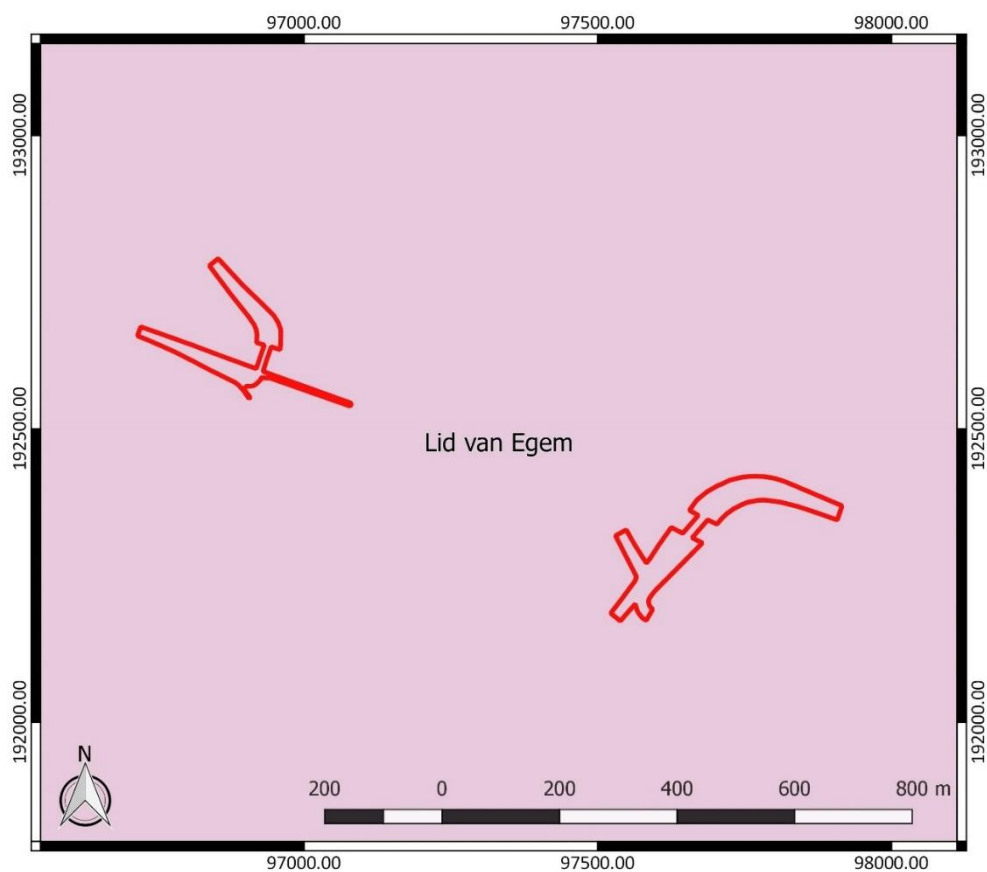
Figuur 22: Hoogteverloop van noordoost naar zuidwest over het onderzoeksgebied (zone Deinsesteenweg) (www.geopunt.be/kaart)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 23) bestaat uit het Lid van Egem. Dit wordt gekenmerkt door grijsgroen zeer fijn zand, de aanwezigheid van kleilagen en zandsteenbanken. Het is glauconiet- en glimmerhoudend.⁴

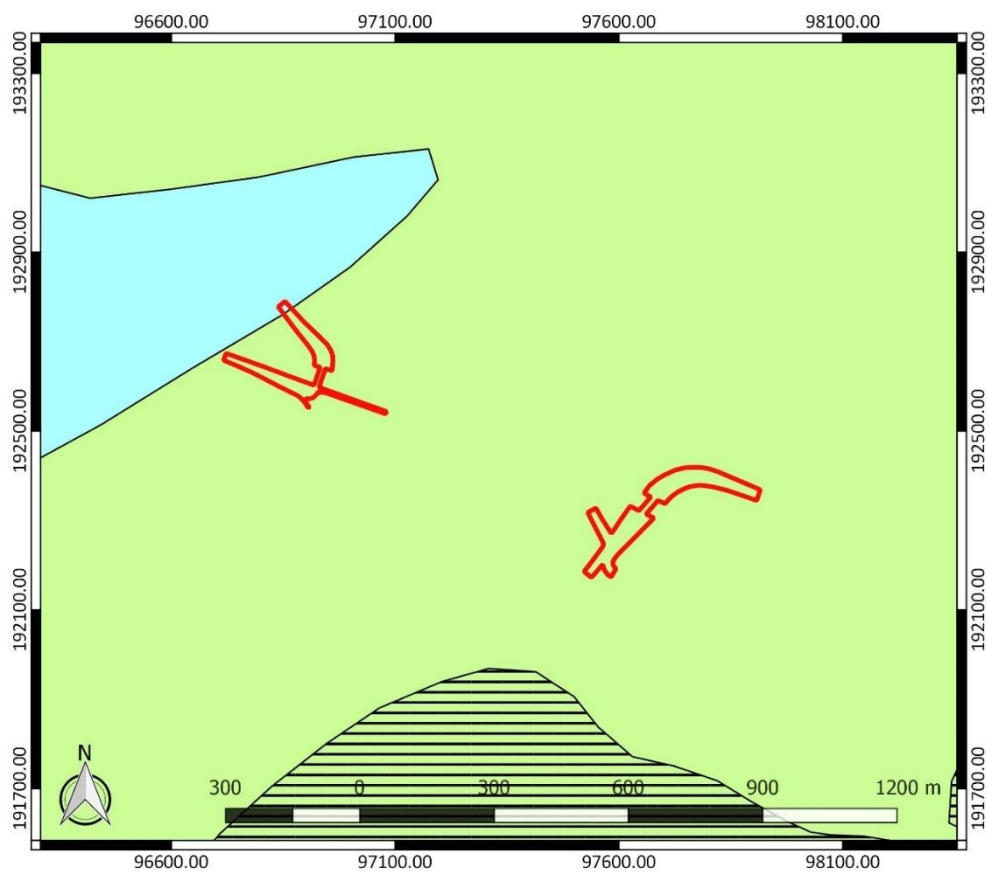
De quartairgeologische kaart (Figuur 24) geeft aan dat in het grootste deel van het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Deze kaarteenheden zijn mogelijk afwezig. Hieronder bevinden zich fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).⁵ In het uiterste noordwesten bevinden er zich hieronder nog getijdenafzettingen (mariene en estuariene) van het Eemiaan (Laat-Pleistoceen).

⁴ www.geopunt.be/kaart

⁵ www.geopunt.be/kaart

Figuur 23: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

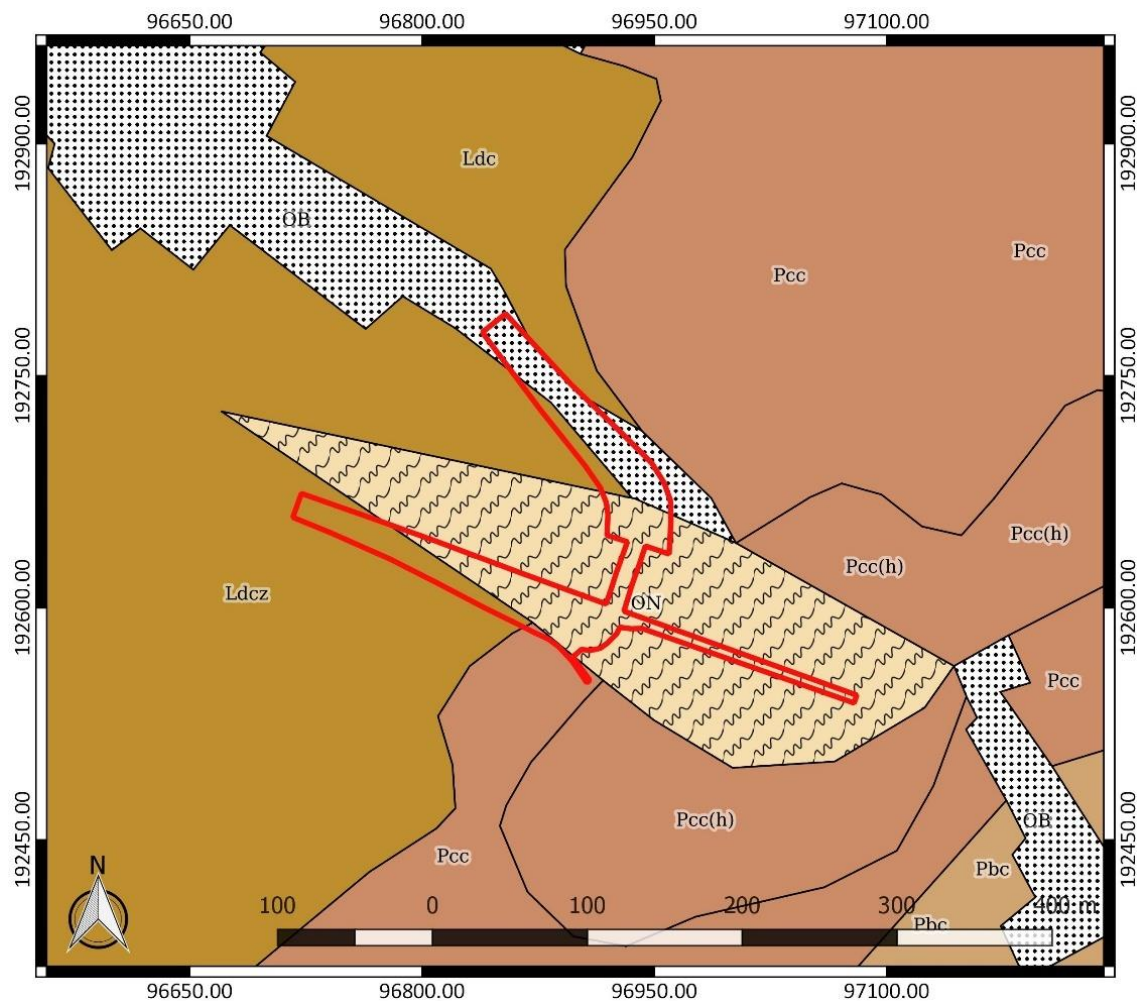
Figuur 24: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

3		3a	
ELPw en/of HQ	*	FH	
		ELPw en/of HQ	*
FLPw		FLPw	◇

13			
ELPw en/of HQ	*		
FLPw			
GLPe			

Figuur 25: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

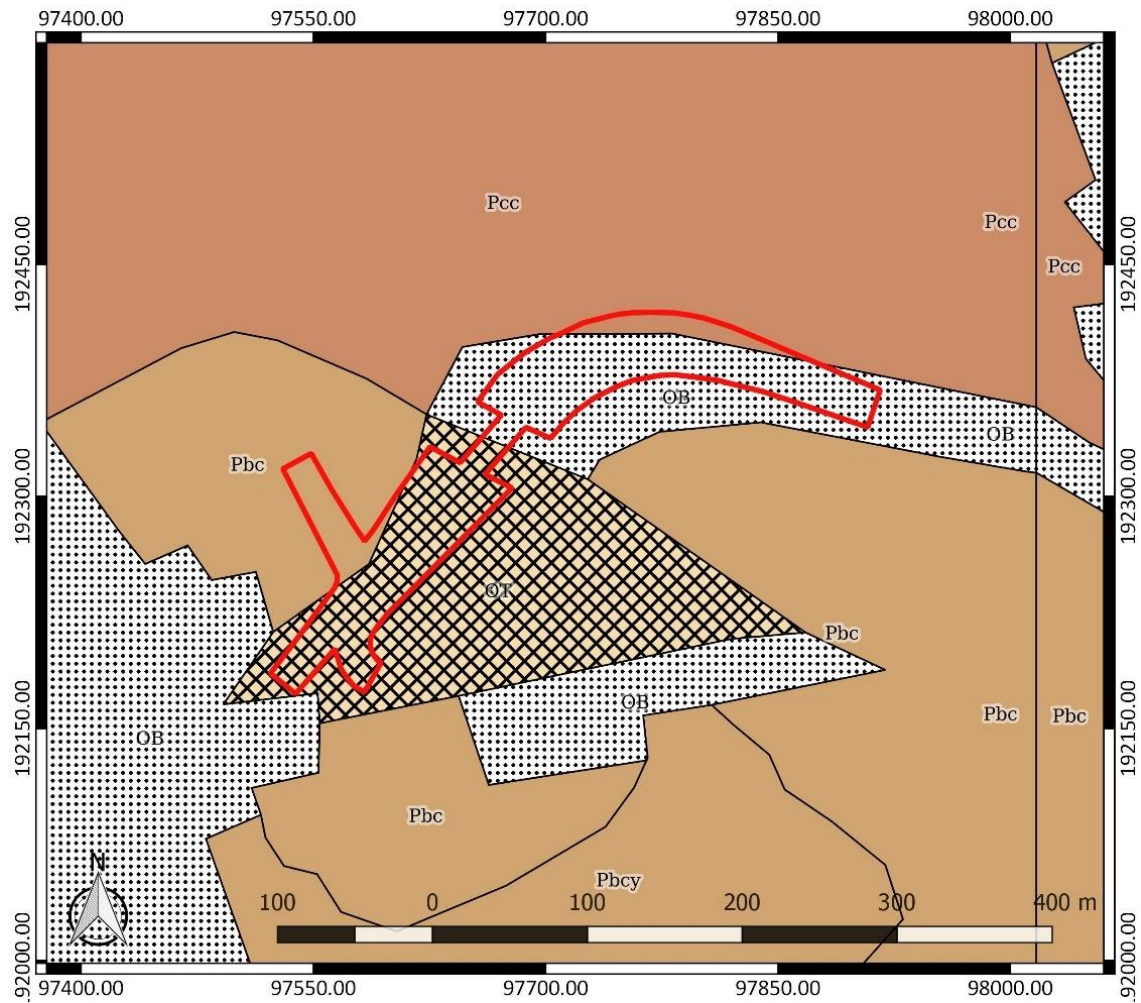
De bodemkaart (Figuur 26) situeert zone Kloosterstraat van het onderzoeksgebied voor een groot deel ter hoogte van opgehoogde gronden (ON) en voor een deel in een bebouwde zone (OB). Het westen van het onderzoeksgebied is gekarteerd als een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont, waarbij de sedimenten lichter of grover worden in de diepte (Ldcz). In het zuidoosten wordt een matig droge licht zandleembodem gesitueerd met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pcc). Mogelijk wordt ook een variant van dit bodemtype aangesneden, die gekenmerkt wordt door een sterk gevlekte, verbrokkelde of discontinue textuur-B horizont (Pcc(h)).

Figuur 26: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Kloosterstraat) (www.geopunt.be)

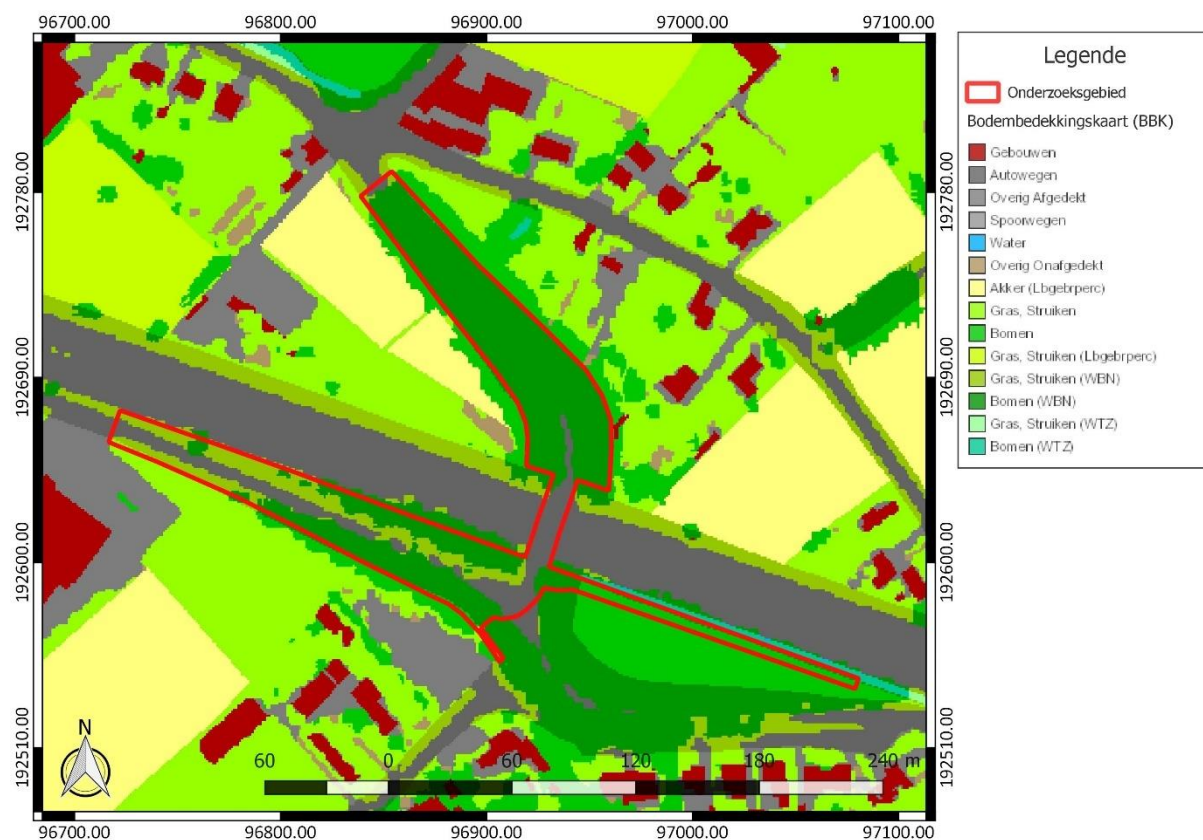
Zone Deinsteenweg is grotendeels gelegen ter hoogte van sterk vergraven gronden (OT). Een aanzienlijk deel wordt ook weergegeven als bebouwde zone (OB). In het noorden bevindt zich een matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pcc), die ook voorkomt in de andere zone. In het westen wordt volgens de bodemkaart een droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pbc) aangesneden. Deze kan ook voorkomen in het oostelijke deel van het onderzoeksgebied.

Er is dus een verschil op te merken tussen een matig droge en een matig natte bodem in zone Kloosterstraat en een verschil tussen een droge en een matig droge bodem in zone Deinsteenweg.

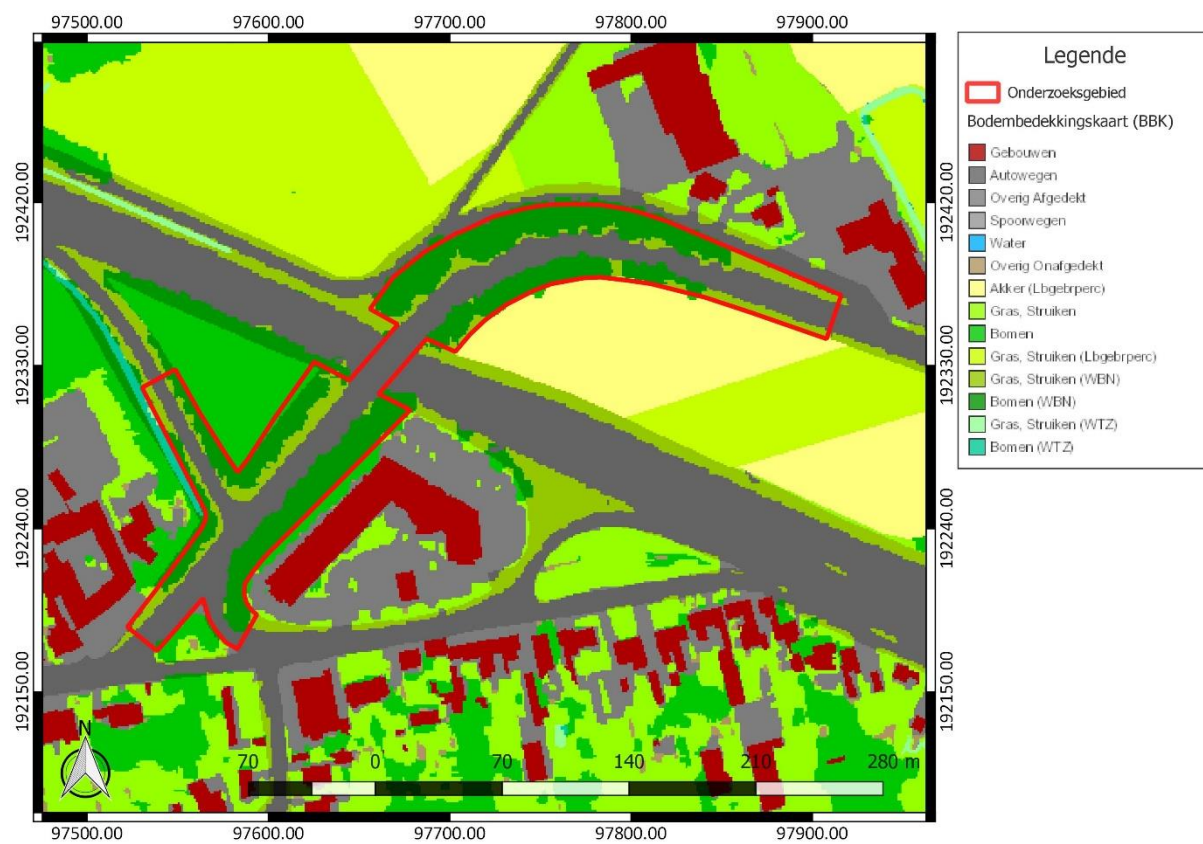

Figuur 27: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Deinseseesteenweg) (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaart autowegen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door gras, struiken en bomen (Figuur 28). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 15 en Figuur 16).

Figuur 28: Bodemgebruikskarta met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Kloosterstraat) (www.geopunt.be)

Figuur 29: Bodemgebruikskarta met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Deinseseenweg) (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

Drongen omvat 11 wijken en drie parochies: Sint-Gerulfus (dorp of centrum), Sint-Martinus (Baarle) en Onze-Lieve-Vrouw (Luchteren). Drongen kan opgesplitst worden in twee kernen, namelijk Drongen en Baarle, dat tot 1805 een zelfstandige gemeente was.⁶

De oorsprong van de naam Drongen is onbekend. De oudste vermelding als “Truncinas” dateert uit 820-822. De heerlijkheid Drongen is één van de oudste gekende heerlijkheden en behoorde oorspronkelijk toe aan de graven van Vlaanderen. Vanaf de 11de eeuw ging de heerlijkheid deel uitmaken van het huis van Aalst. Vervolgens kwam het in het bezit van de heren van Kortrijk. De rechten van de heerlijkheid waren afhankelijk van de Kasselrij van de Oudburg van Gent en vanaf de 13de eeuw werden ze gemeenschappelijk bezit met de heren van Deinze. In 1786 werd graaf Jean-Baptiste d'Hane-Steenhuysen de laatste heer van de heerlijkheid.⁷

Naast de heerlijkheid Drongen telde het grondgebied nog 17 andere heerlijkheden, waaronder die van de abdij. De stichting en de groei van de abdij waren belangrijke gebeurtenissen in de geschiedenis van het dorp. De abdij kwam voort uit een kapittel van seculiere monniken, dat vermoedelijk teruggaat tot de 7de eeuw. In de 12de eeuw werd het kapittel op initiatief van Iwein van Aalst omgevormd tot een Norbertijnerabdij. De abdijkerk, die in de 19de-eeuw vernieuwd werd, fungeert eveneens als parochiekerk van het dorp. Drongen had tot in het midden van de 20ste eeuw een landelijk karakter met gespreide bebouwing van hoeven en kastelen.⁸

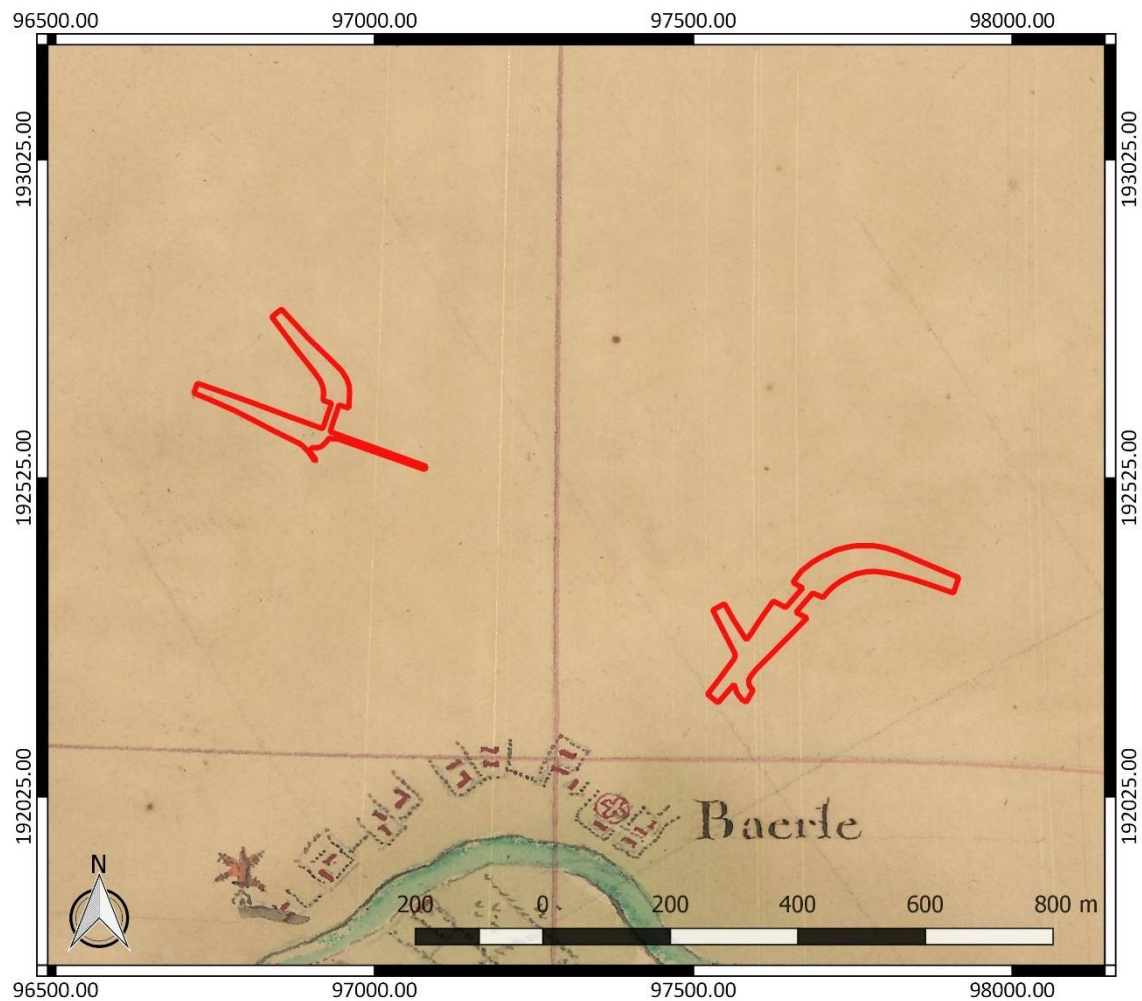
De oudste vermelding van Baarle (Barloria) dateert uit 820-822. Het was eigendom van de Sint-Pietersabdij en behoorde bestuurlijk en fiscaal tot de Kasselrij van de Oudburg. Het oorspronkelijke dorp strekte zich uit aan weerskanten van de Leie. De kerk van Baarle wordt voor het eerst vermeld in 1025. Bij keizerlijk decreet van 22 januari 1805 werd Baarle als gemeente afgeschaft, het deel rechts van de Leie-oever werd ingelijfd bij Sint-Martens-Latem en het linkerdeel bij Drongen. Kerkelijk gezien bleef het een afzonderlijke parochie.

Op de Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-1748), bevindt het onderzoeksgebied zich ten noorden van het gekarteerde gebied, maar het is duidelijk dat het ten noorden tot noordwesten van Baarle te situeren is (Figuur 30).

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Drongen [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14006> (Geraadpleegd op 08-05-2022)

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Drongen [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14006> (Geraadpleegd op 08-05-2022)

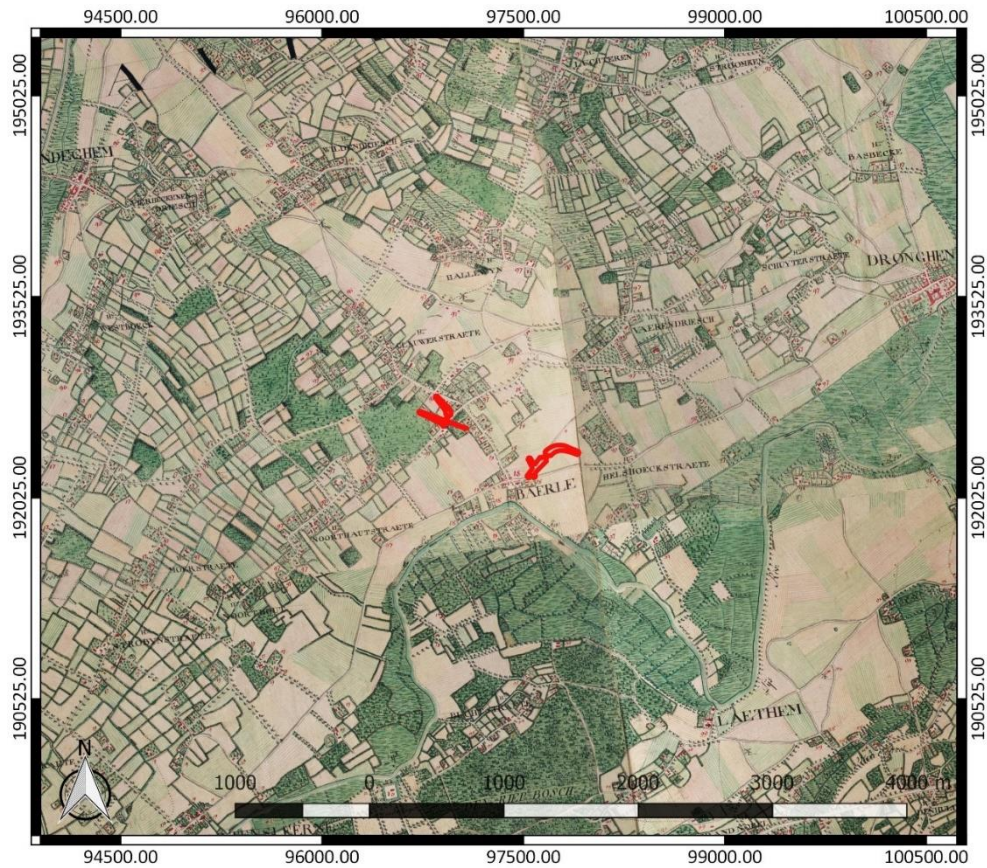
⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Drongen [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14006> (Geraadpleegd op 08-05-2022)

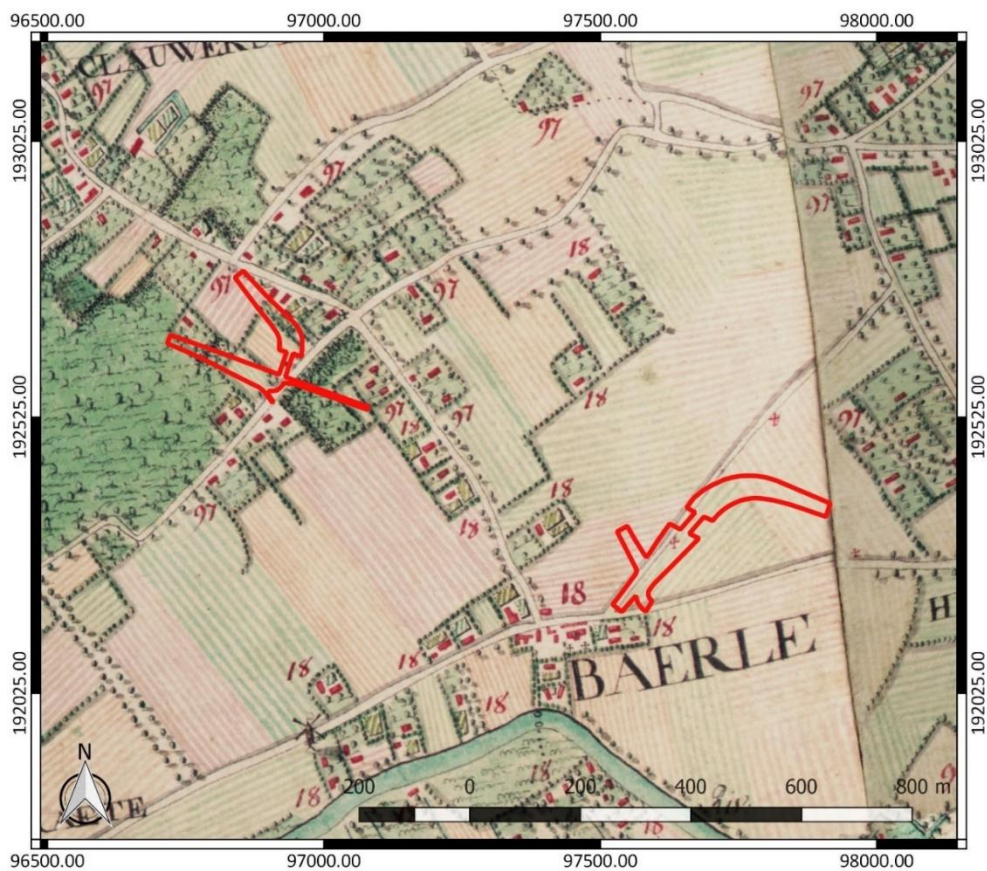
Figuur 30: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is eveneens te zien dat het onderzoeksgebied zich ten noorden tot noordwesten van Baarle bevindt (Figuur 31). Parochiaal wordt een groot deel van de bebouwing rond zone Deinsesteenweg aan de parochie van Baarle gerelateerd. Zone Kloosterstraat behoort tot de parochie van Drongen.

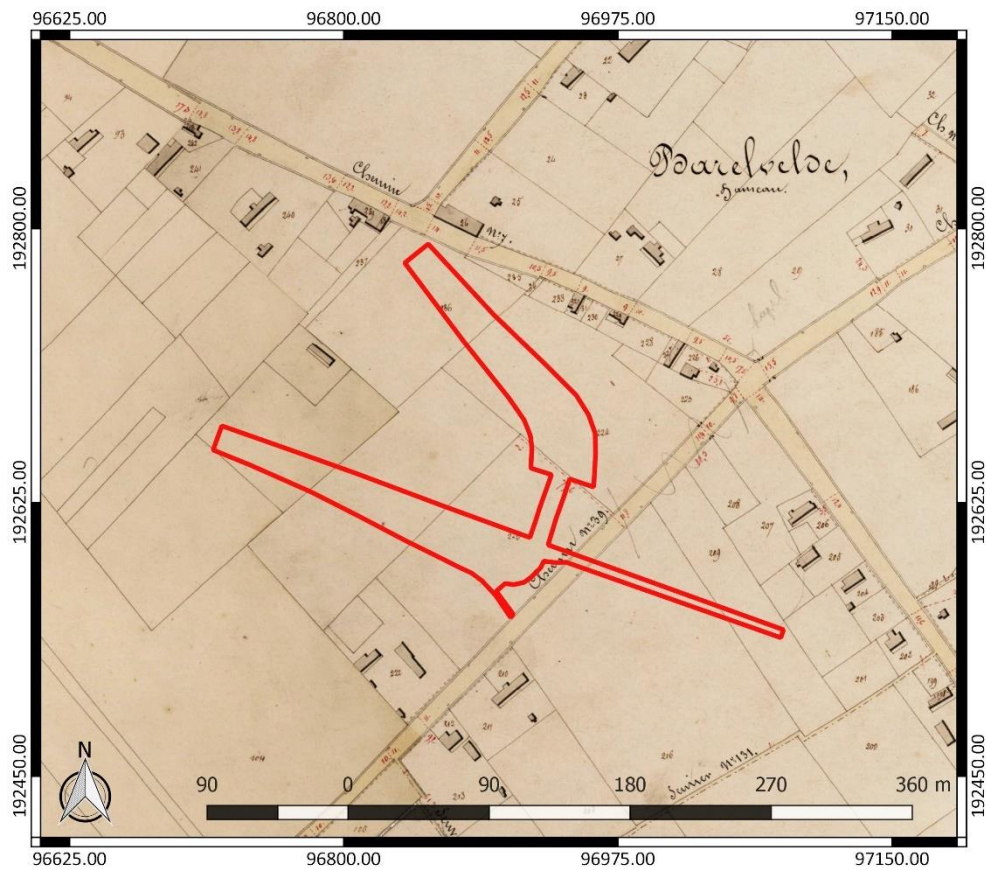
Zone Kloosterstraat is deels in gebruik als akkerland en deels als bos (Figuur 32). In het noordoosten worden tuinen aangesneden, maar wellicht geen bebouwing. Centraal wordt de noordoost-zuidwest georiënteerde Noordhoutstraat aangesneden (nu deel van Kloosterstraat). Zone Deinsesteenweg is in gebruik als akkerland. Door het noordwestelijke deel van deze zone loopt de Baarlekouder. Er lijkt langs deze weg ook een christelijk monument aanwezig binnen het onderzoeksgebied. Ten zuiden bevindt zich de verbindingsweg tussen Deinze en Drongen, de huidige Brouwerijstraat.

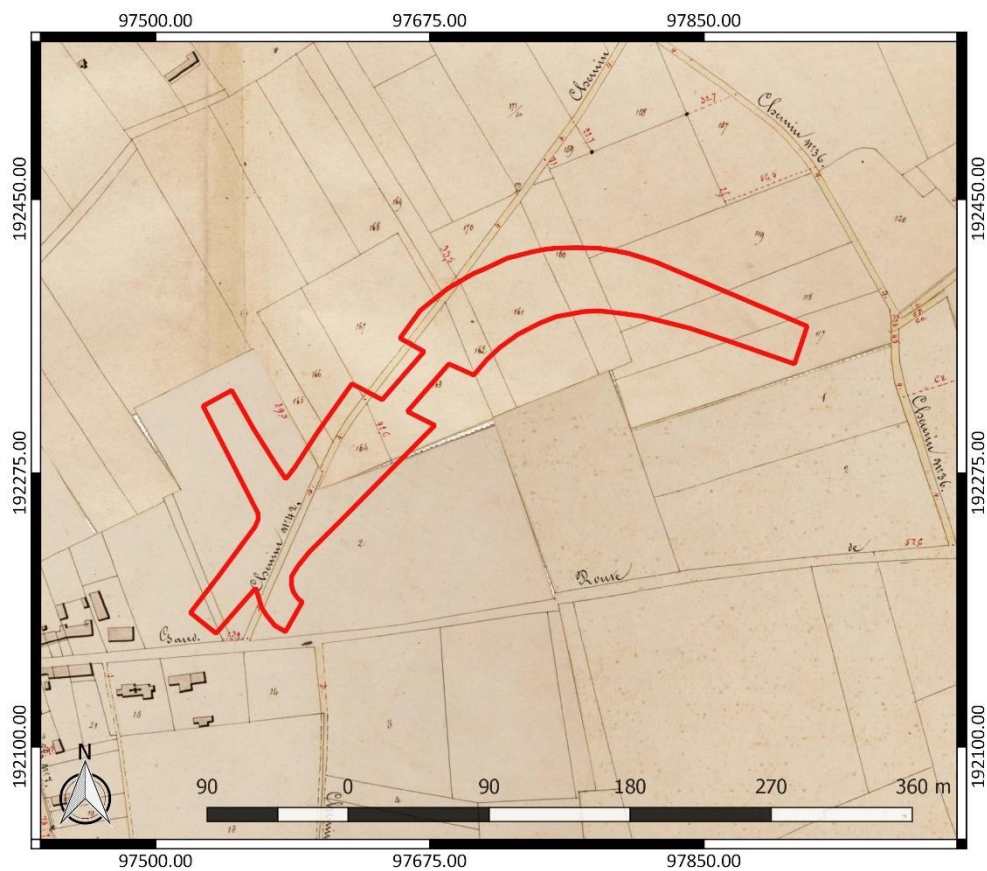
Figuur 31: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 32: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (detail) met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

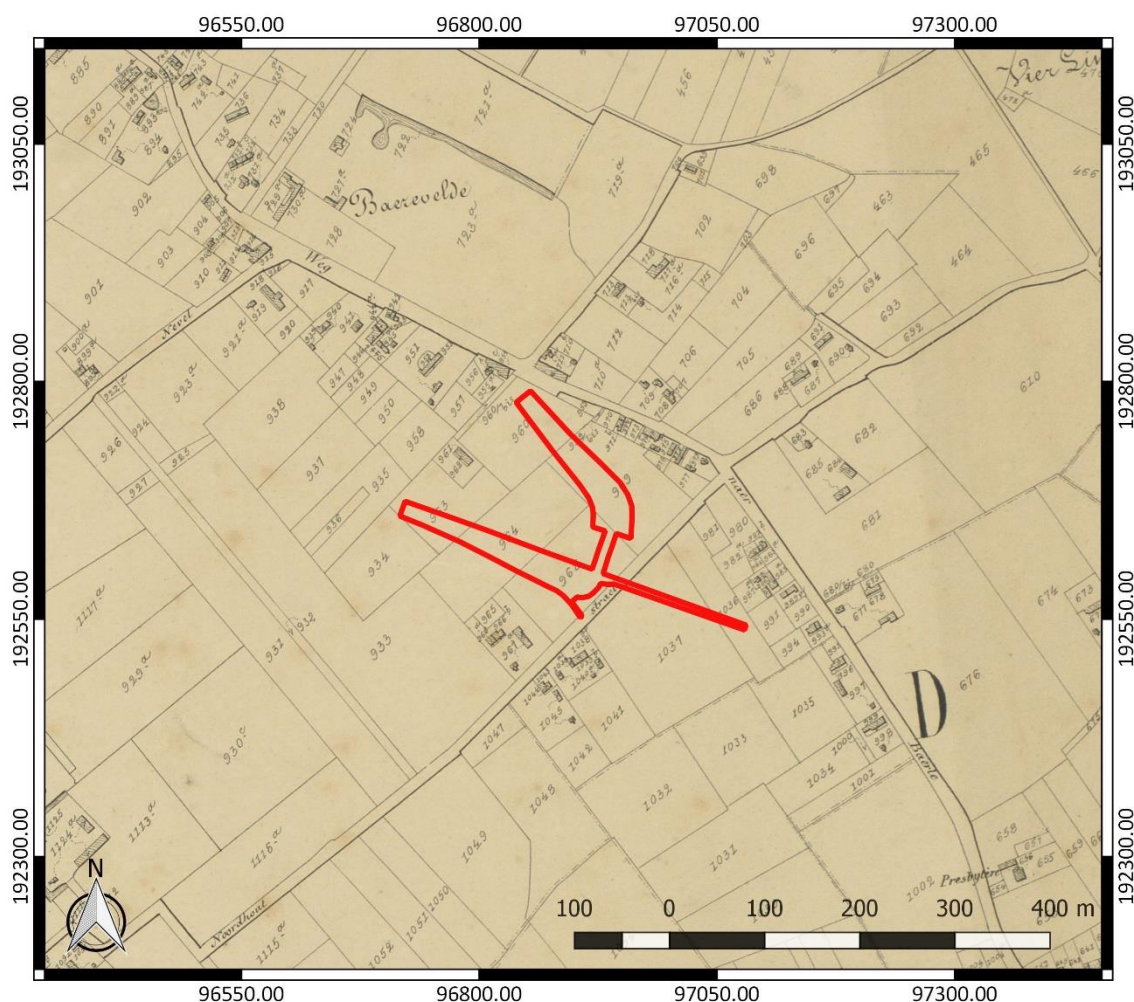
Figuur 33: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Kloosterstraat) (www.geopunt.be)

Figuur 34: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Deinsesteenweg) (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is geen bebouwing te zien binnen beide delen van het onderzoeksgebied. Verschillende percelen worden aangesneden. Vermoedelijk waren de terreinen nog steeds in gebruik als akkerland en bos (Figuur 33 en Figuur 34). Respectievelijk de Noordhoutstraat en de Baarlekuoter worden aangesneden. Het gehucht Barelvelde wordt ten noorden van zone Kloosterstraat gesitueerd.

De Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) geeft een gelijkend beeld weer (Figuur 35 en Figuur 36). De aangesneden noordoost-zuidwest georiënteerde straat door zone Kloosterstraat wordt benoemd als de Noordhoutstraet. De straat ten zuiden van zone Deinseseenweg wordt benoemd als de Weg van Deynze naer Drongen. Ter hoogte van zone Deinseseenweg bevindt er zich nu bebouwing ten zuidoosten van Baarlekuoter en ten noorden van de verbindingsweg tussen Deinze en Drongen. Het gaat om een school. Ten noordwesten van zone Kloosterstraat wordt het toponiem Baerevelde gesitueerd. Ten noorden van de andere zone zijn de toponiemen Baerlekuoter en Keuze weergegeven.

Figuur 35: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Kloosterstraat) (www.geopunt.be)

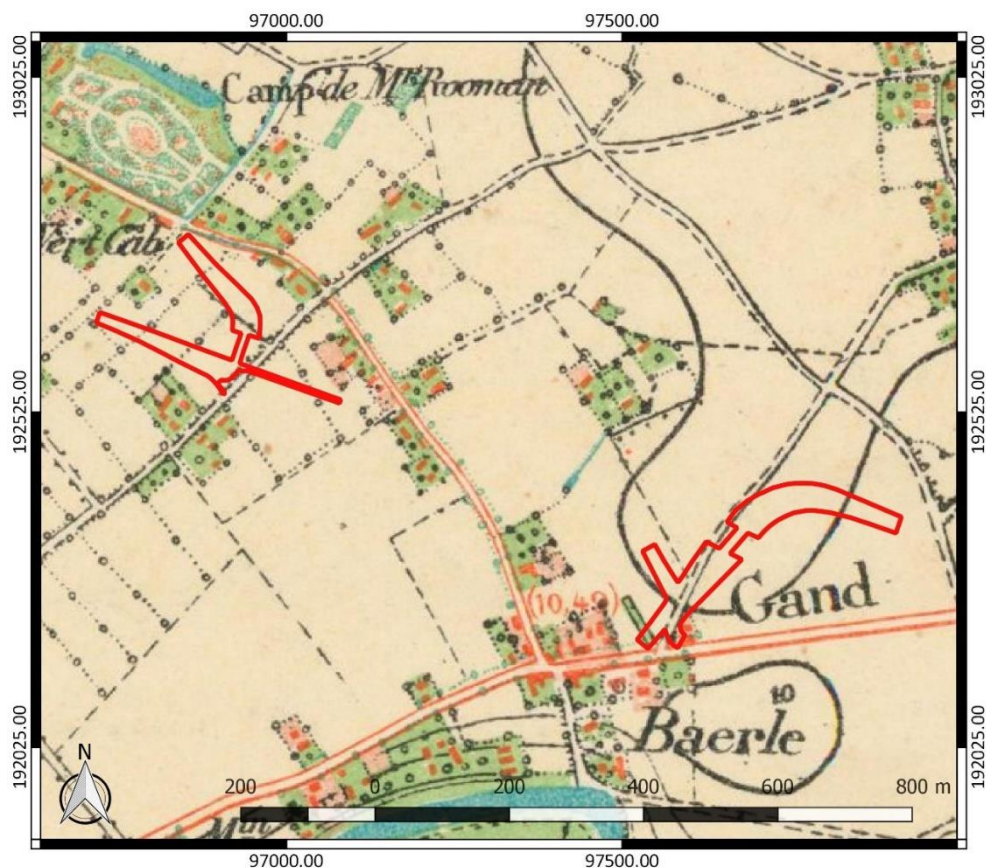

Figuur 36: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Deinsesteenweg) (www.geopunt.be)

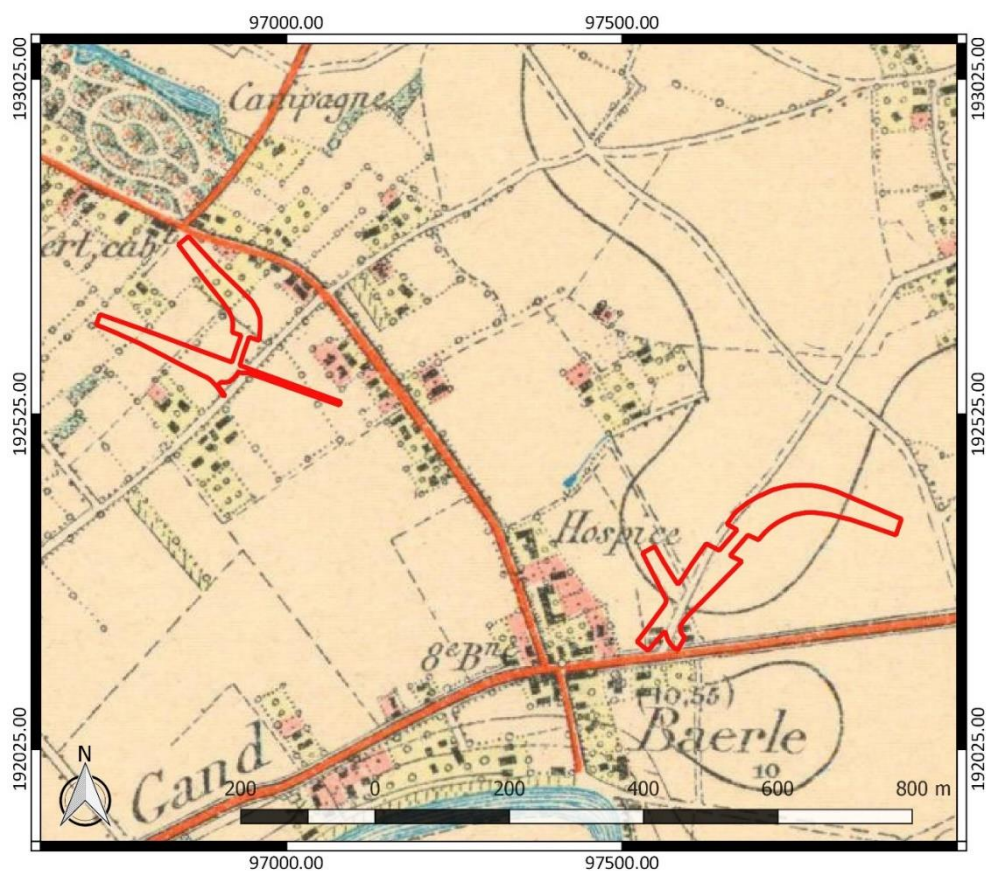
Op de topografische kaart van 1862 is te zien dat het onderzoeksgebied voornamelijk in gebruik is als akkerland en nog steeds wordt doorsneden door bovengenoemde wegen. De bebouwing binnen het onderzoeksgebied is niet verder toegenomen. Dat is wel het geval in 1884, zoals te zien op de topografische kaart van dat jaar. De nieuwe bebouwing bevindt zich ten opzichte van de reeds aanwezige bebouwing (school) aan de overzijde van de Baarle kouter. Het beeld op de topografische kaart van 1910, die aangevuld is tot 1949, geeft een gelijkaardig beeld weer. De geplande locatie van de ontworpen autosnelweg E40 Brussel – Gent – Oostende is weergegeven op deze topografische kaart. Het gaat om de eerste volwaardige autosnelweg in België, waarvan de aanleg gestart werd in 1937. In 1956 werd de aanleg voltooid en in 1970 werd er een verbreding uitgevoerd tot twee keer drie rijstroken tussen Groot-Bijgaarden en Brugge.⁹

Op een luchtfoto uit 1961 voor zone Kloosterstraat (Figuur 40) en een luchtfoto uit 1955 (Figuur 41) voor zone Deinsesteenweg is de gerealiseerde E40 te zien met de ongelijkvloerse kruisingen die reeds gerealiseerd zijn ter hoogte van het onderzoeksgebied. De E40 heeft ter hoogte van het onderzoeksgebied nog maar twee keer twee rijstroken, maar de bruggen zijn wel al voorzien voor een verbreding van de autosnelweg. In het westen van zone Deinsesteenweg is de huidige afrit 13 Drongen in de richting van Gent nog niet gerealiseerd en is dit deel nog in gebruik als akkerland.

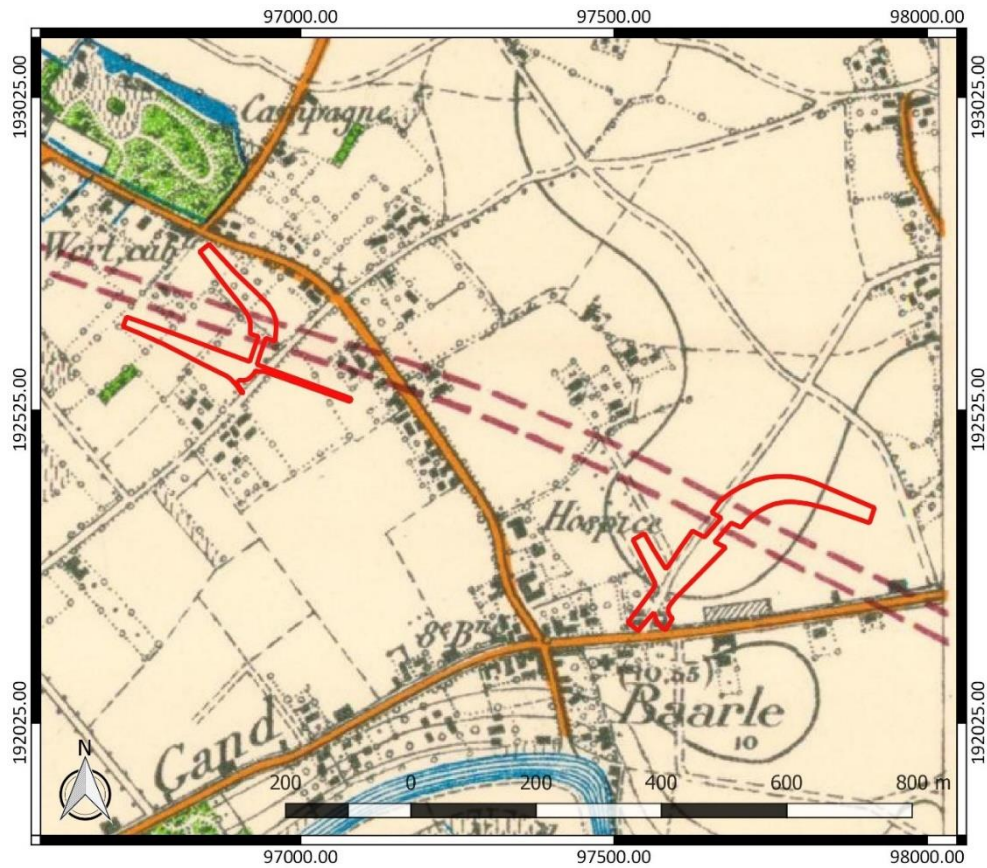
⁹ <http://wegen-routes.be/doss/A10n.html>

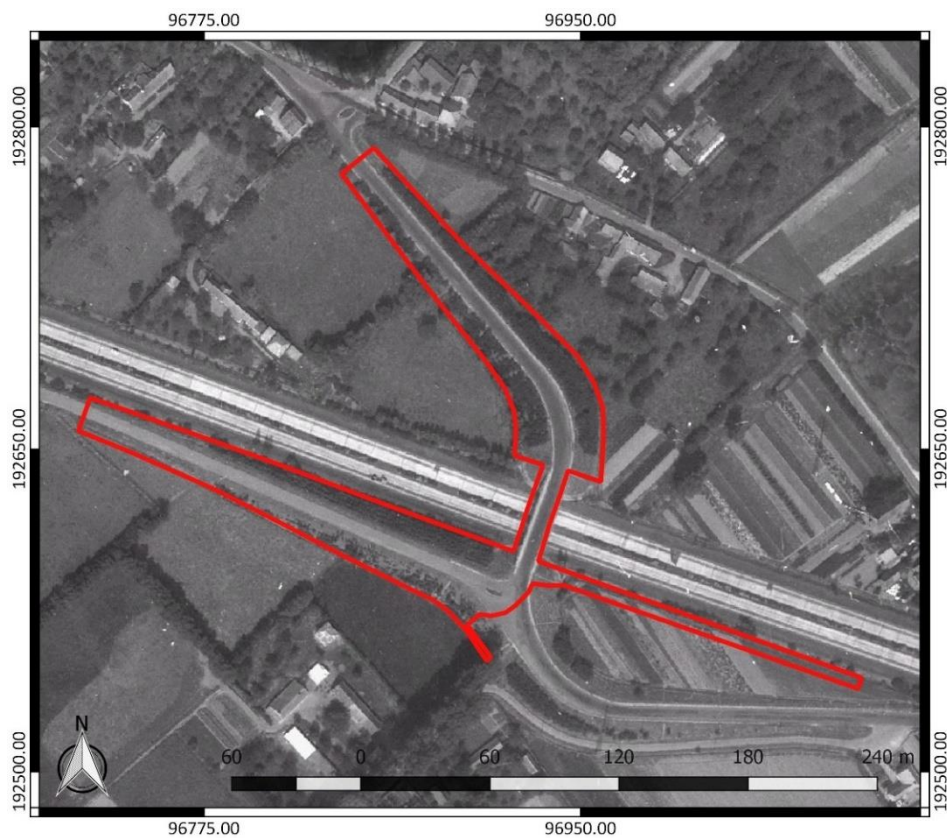
Figuur 37: Topografische kaart uit 1862 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

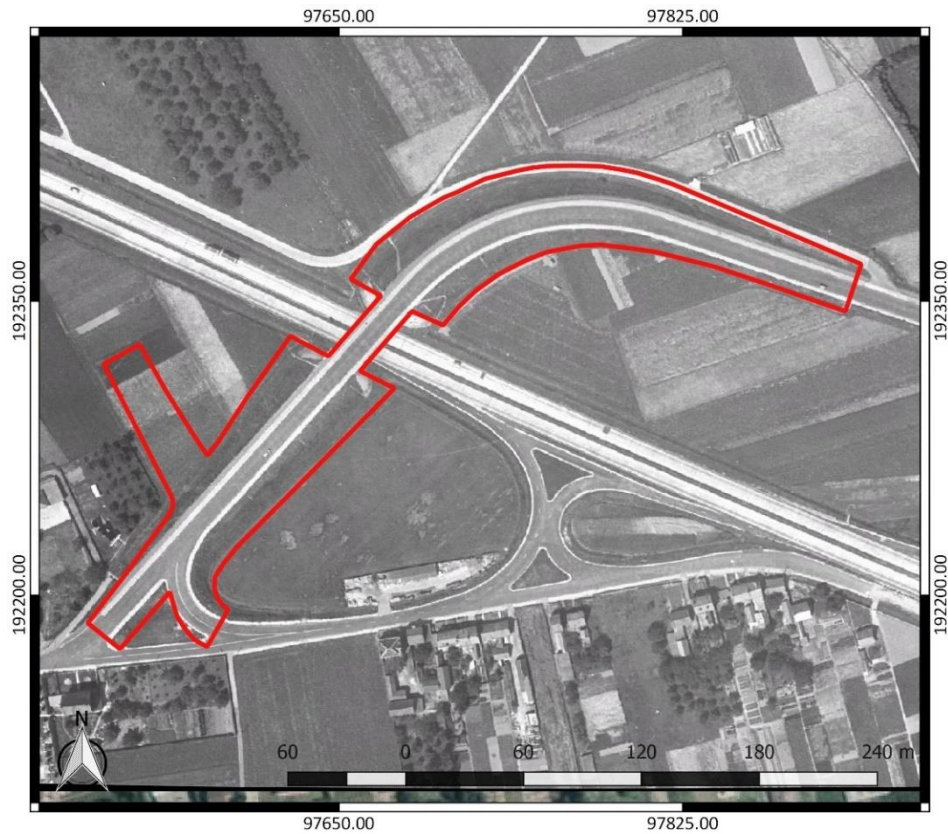
Figuur 38: Topografische kaart uit 1884 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

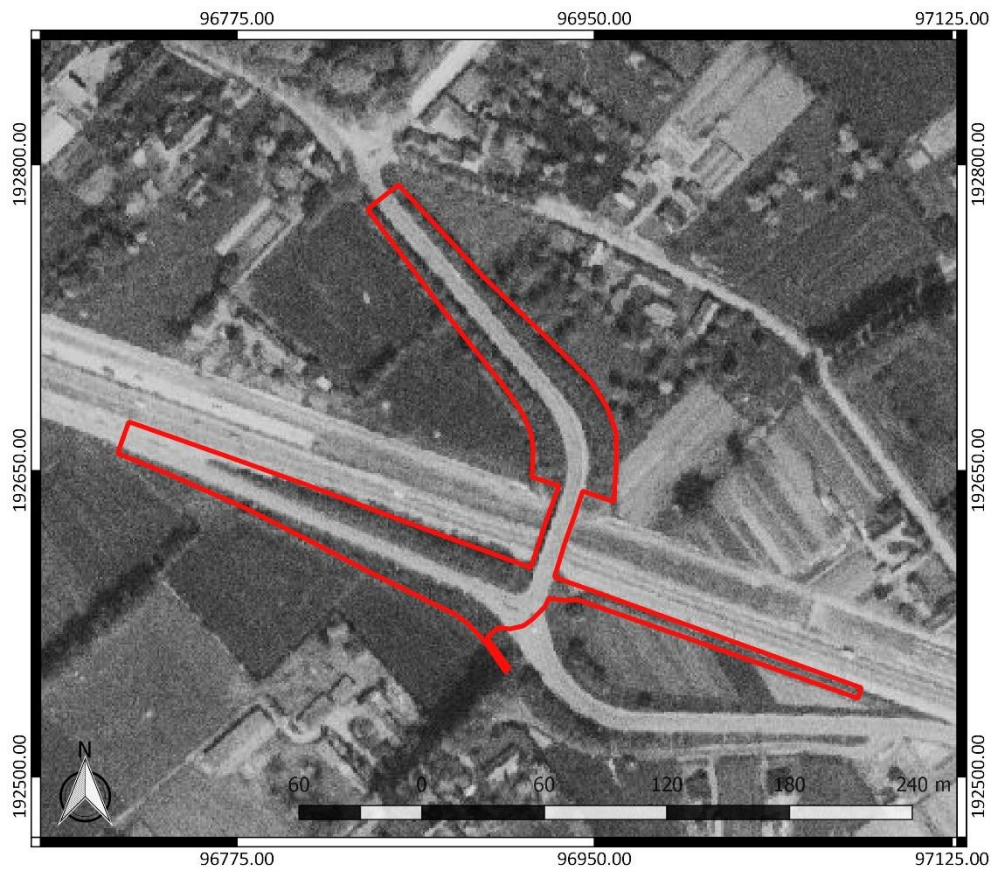
Figuur 39: Topografische kaart uit 1910-1949 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

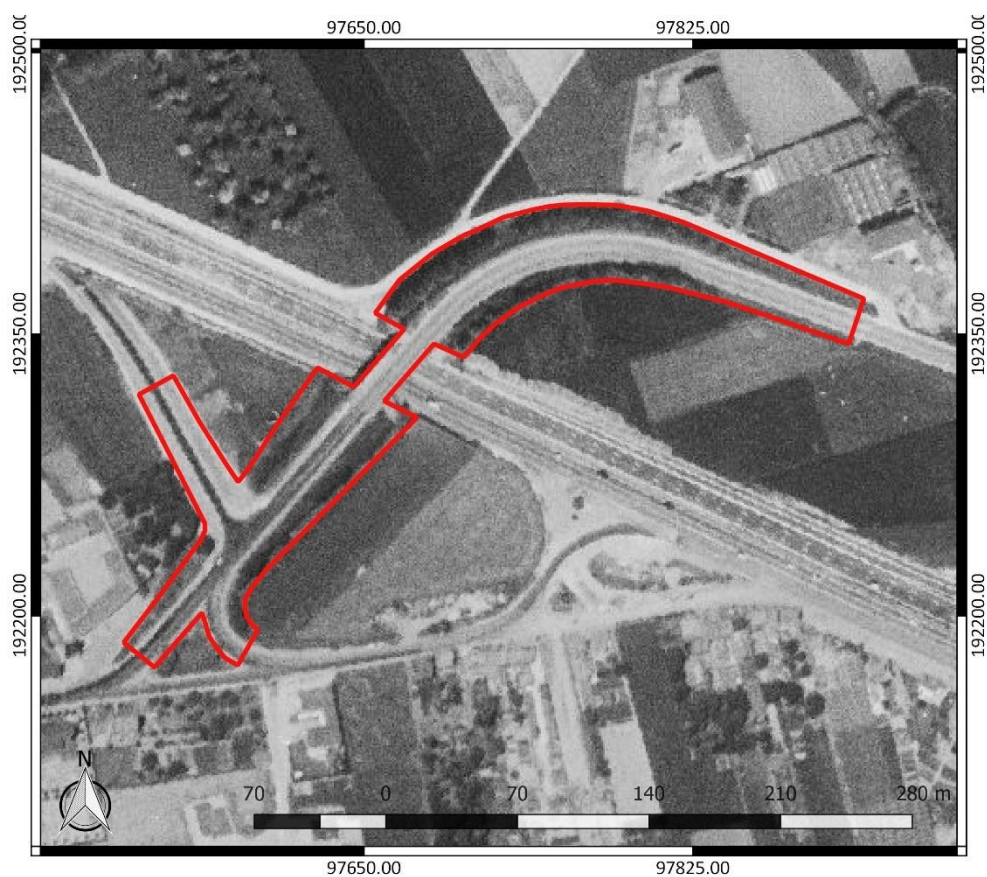
Figuur 40: Luchtfoto uit 1961 met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Kloosterstraat) (<https://stad.gent>, © Vlaamse overheid, Departement Mobiliteit en Openbare Werken, afdeling Algemene Technische Ondersteuning)

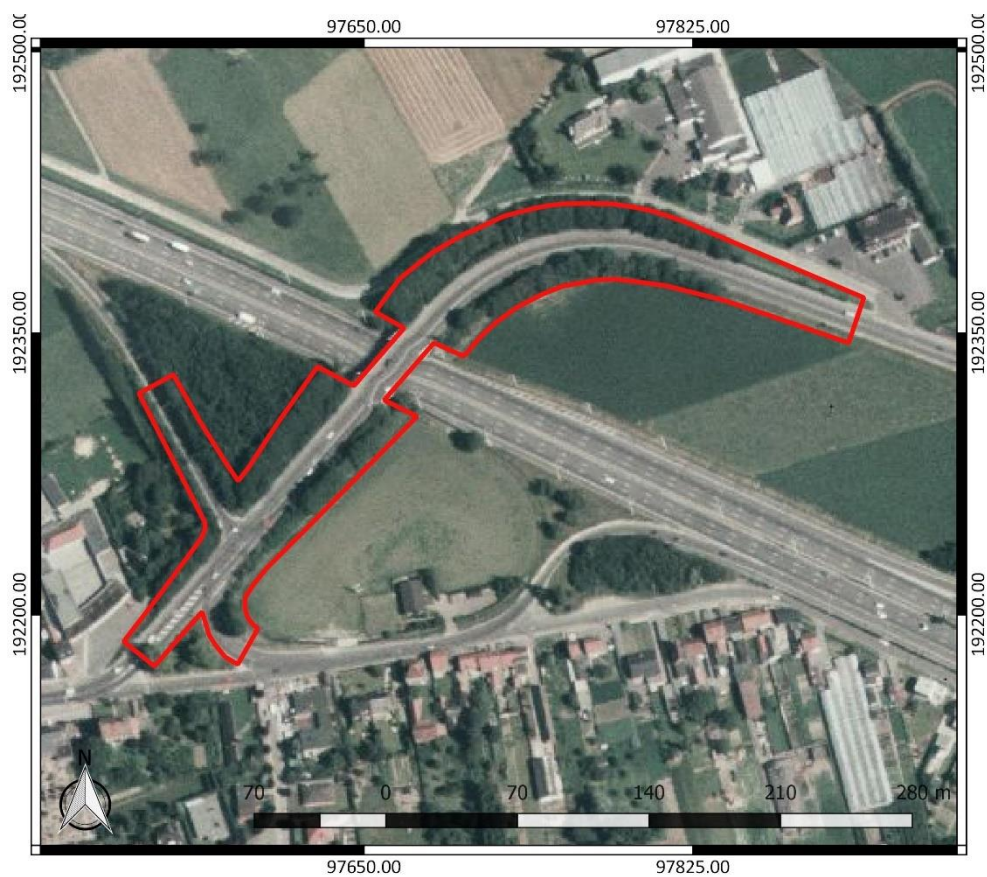
Figuur 41: Luchtfoto uit 1955 met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Deinsesteenweg (<https://stad.gent>), © Vlaamse overheid, Departement Mobiliteit en Openbare Werken, afdeling Algemene Technische Ondersteuning)

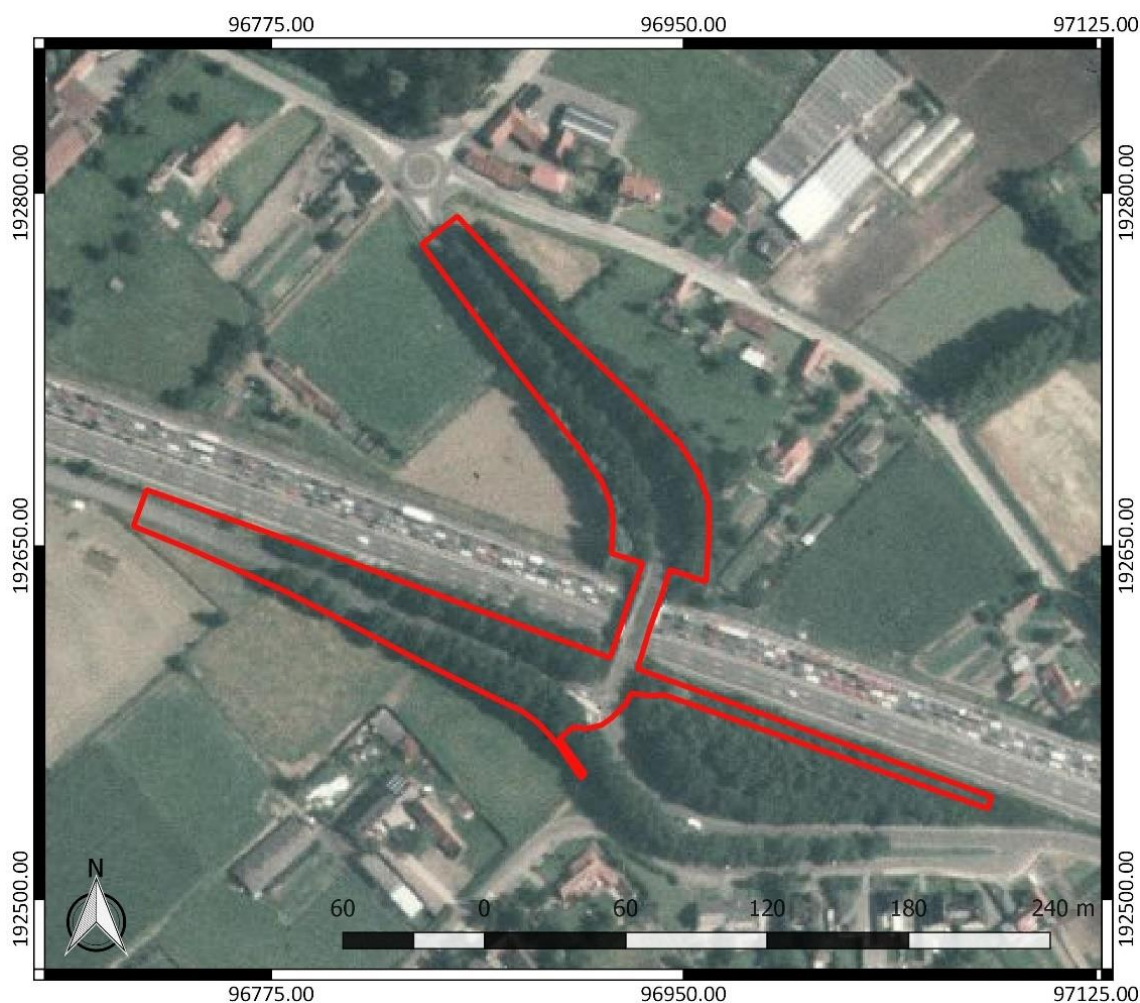
Figuur 42: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Kloosterstraat) (www.geopunt.be)

Figuur 43: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Deinsesteenweg) (www.geopunt.be)

Figuur 44: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Kloosterstraat) (www.geopunt.be)

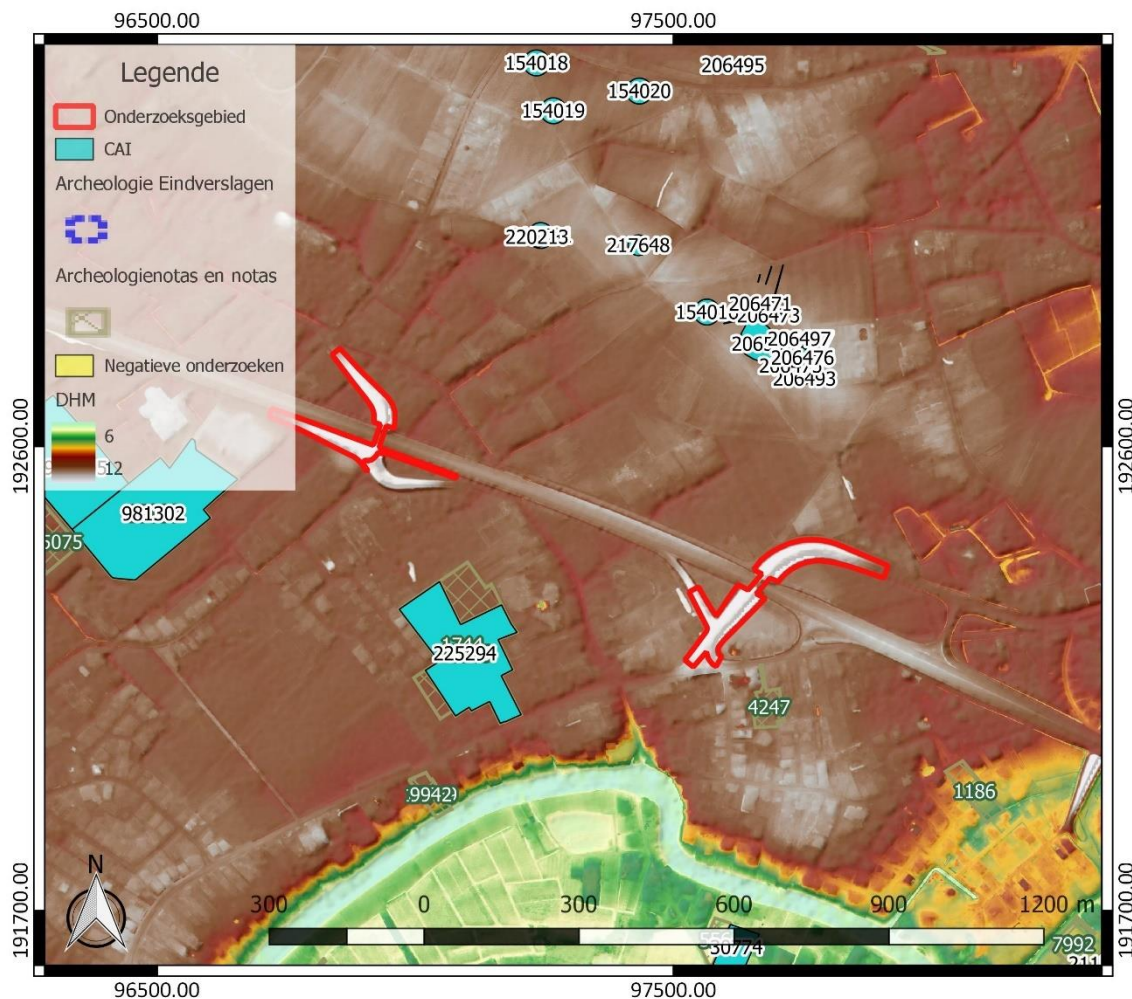

Figuur 45: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (zone Deinsesteenweg) (www.geopunt.be)

Op de luchtfoto's uit 1971 (Figuur 42 en Figuur 43) is de verbreding al uitgevoerd (in uitvoering). De afrit in het westen van zone Deinsesteenweg is ondertussen ook gerealiseerd. Luchtfoto's uit 1979-1990 (Figuur 44 en Figuur 45) tonen een sterk gelijkende situatie. Het beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 15).

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 46). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. De besproken locaties in de omgeving bevinden zich net als het onderzoeksgebied ten noorden van de vallei van de Leie, in een iets hoger gelegen gebied.

Figuur 46: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

Gesitueerd ten zuiden van zone Kloosterstraat en ten zuidwesten van zone Deinseseenweg werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (CAI ID 225294). Hier werd, naast een afslag in silex uit de steentijd, een ondiep bewaarde houtskoolmeiler aangetroffen uit de late ijzertijd of de vroeg-Romeinse tijd. Naast deze houtskoolmeiler zijn er geen structuren of sporen van bewoning uit deze periode vastgesteld. Mogelijk zijn er nog resten van een nederzetting bewaard buiten het projectgebied. Er komen enkele grachten en greppels voor die enerzijds in de Romeinse tijd te plaatsen zijn en anderzijds in de nieuwe tot de nieuwste tijd. Eén kuil is ook in de Romeinse tijd te plaatsen.¹⁰

Ten zuidwesten van zone Kloosterstraat bevinden er zich twee vrij grote CAI-locaties. Ter hoogte van een eerste locatie (CAI ID 981302) werden bij proefsleuvenonderzoek verspreid over het terrein greppelsystemen uit de 19de eeuw aangetroffen. Een groot aantal kuilen, in het noorden door een greppel begrensd, is volgens zeer regelmatige patronen geplaatst over een grote oppervlakte. Ze moeten waarschijnlijk in de 19de eeuw gedateerd worden en zijn mogelijk te interpreteren als plantkuilen in het kader van land- of bosbouw. Verder werden nog enkele kuilen aangetroffen, verspreid over het terrein. Er bleek geen duidelijke archeologische site aanwezig op het terrein.¹¹ Ter

¹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Kloosterstraat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/225294> (Geraadpleegd op 09-05-2022)

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Gent Industriepark-Drongen 2 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/981302> (Geraadpleegd op 09-05-2022)

hoogte van een aansluitend terrein (CAI ID 980805) werden tijdens het proefsleuvenonderzoek 14 sporen aangetroffen. Het ging om greppels, die behoorden tot minstens twee fasen van landindeling en om enkele ondiepe kuilen. De sporen bevatten geen dateerbaar materiaal.¹²

Verschillende CAI-locaties bevinden zich ter hoogte van een licht verheven rug met een noordwest-zuidoost-oriëntatie. In deze zone werden bij luchtfotografie verschillende vaststellingen gedaan. Het gaat om een vermoedelijke grafheuvel uit de bronstijd (CAI ID 206493),¹³ een circulaire structuur die mogelijk het restant is van een grafheuvel (CAI ID 154016),¹⁴ grachten (CAI ID 206471 en 206475),¹⁵ enclosures (CAI ID 206470),¹⁶ kuilen (CAI ID 206476 en 206477)¹⁷ en wegen (CAI ID 206473)¹⁸ van onbepaalde datering en onbepaalde fenomenen (CAI ID 206507).¹⁹

Verder werden er in deze zone ook vondsten aangetroffen bij metaaldetectie. Het gaat om een munt uit de Romeinse tijd (mogelijk Postumus), uit de Merovingische periode (Tremissis Frisia (ca. 620, Domburg type)) en verschillende metaalvondsten uit de nieuwe en de nieuwste tijd (CAI ID 217648).²⁰ In de buurt hiervan (CAI ID 215791 en 220213) werden bij veldprospectie (metaaldetectie) verschillende silexafslagen en mogelijke artefacten gevonden, die vermoedelijk in het neolithicum te plaatsen zijn, naast silexafslagen die in het algemeen in de steentijd worden geplaatst. Ook werden er fragmenten van haarspelden gevonden uit de laat-Romeinse tijd. Verder zijn er hier ook andere vermoedelijk Romeinse metaalvondsten aangetroffen, naast verschillende 16de- tot 20ste-eeuwse metaalvondsten, waaronder verschillende munten.²¹

Wat verder naar het noorden werden er bij luchtfotografie nog circulaire structuren vastgesteld die mogelijk gerelateerd zijn aan grafheuvels (CAI ID 154019).²²

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Booeibos 5 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980805> (Geraadpleegd op 09-05-2022)

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Baarlekouter [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/206493> (Geraadpleegd op 09-05-2022)

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Baarle Circulaire structuur 502 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/154016> (Geraadpleegd op 09-05-2022)

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Baarlekouter [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/206471> (Geraadpleegd op 09-05-2022); Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Baarlekouter [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/206475> (Geraadpleegd op 09-05-2022)

¹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Baarlekouter [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/206470> (Geraadpleegd op 09-05-2022); Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Baarlekouter [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/206497> (Geraadpleegd op 09-05-2022)

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Baarlekouter [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/206476> (Geraadpleegd op 09-05-2022); Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Baarlekouter [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/206477> (Geraadpleegd op 09-05-2022)

¹⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Baarlekouter [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/206473> (Geraadpleegd op 09-05-2022)

¹⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Baarlekouter [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/206507> (Geraadpleegd op 09-05-2022)

²⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Vierlinden [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/217648> (Geraadpleegd op 09-05-2022)

²¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Vierlinden [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/215791> (Geraadpleegd op 09-05-2022); Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Vierlinden [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220213> (Geraadpleegd op 09-05-2022)

²² Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Wijkbos Circulaire structuur 503 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/154018> (Geraadpleegd op 09-05-2022); Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Wijkbos Circulaire structuur 504 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/154019> (Geraadpleegd op 09-05-2022); Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Wijkbos Circulaire structuur 505 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/154020> (Geraadpleegd op 09-05-2022)

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving die geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties geven, lichten we daarom hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het onderzoeksgebied is onmiddellijk ten noorden (zone Deinsesteenweg) en ten noordwesten (zone Kloosterstraat) gelegen van het historische centrum van Baarle. Het bevindt zich op vrij grote afstand ten zuidwesten van het centrum van Drongen. Het terrein kent een gunstige landschappelijke ligging op een laagterras in de Vlaamse Vallei. In de omgeving zijn verschillende waterlopen aanwezig. De voornaamste waterloop vormt de Leie ten zuiden van het onderzoeksgebied. Archeologische prospectie in de nabije en ruimere omgeving leverde eerder beperkte resultaten op, maar tonen toch op zijn minst de aanwezigheid van resten uit de Romeinse tijd aan. Luchtfotografie en veldprospectie (metaaldetectie) kon toch duidelijk het archeologisch potentieel aantonen van de landschappelijke zone waar het onderzoeksgebied zich in bevindt. Er zijn indicaties voor begravingsstructuren uit de bronstijd, vondsten uit de (laat-)Romeinse tijd, de Merovingische periode en de nieuwe tot de nieuwste tijd.

De bodemkaart draagt ook bij tot het inschatten van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Ter hoogte van de zone Deinsesteenweg is een aanzienlijk deel ingekleurd als vergraven gronden. Bij zone Kloosterstraat wordt dan weer een aanzienlijk deel ingekleurd als opgehoogde gronden. Dit zou een aanwijzing kunnen zijn voor de verstoring van het bodemarchief, maar even goed kunnen wijzen op een goede bewaring door de aanwezigheid van een afschermend pakket. De gekarteerde bodems binnen het onderzoeksgebied variëren van een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont tot een droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De aanwezigheid van een B horizont kan wijzen op goed bewaarde steentijdsites. In beide zones zijn er verschillen in bodemvochtigheid.

Vanaf de 18de eeuw beschikken we over historische kaarten en luchtfoto's om de gebruiksevolutie van het terrein te reconstrueren. Dit leert ons dat de terreinen lange tijd hoofdzakelijk in gebruik waren als akkerland en deels als bos. Ze zijn doorsneden door wegen en na de aanleg van de autosnelweg E40, omstreeks het midden van de 20ste eeuw, aangepast of vervangen. Bij de realisatie van de ongelijkvloerse kruisingen met de E40 werden hellingen aangelegd met bruggenhoofden. Er kan verondersteld worden dat dit reeds enige negatieve impact heeft gehad op het bodemarchief. Gecombineerd met de aanwezigheid van vergraven gronden op de bodemkaart in zone Deinsesteenweg en de mogelijke impact van de ophoging van de gronden in zone Kloosterstraat verwachten we een slechte tot matige bewaring van het bodemarchief.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. Beide bruggen worden afgebroken en vernieuwd, waarbij de nieuwe landhoofden achter de bestaande bruggen gebouwd worden. Ook worden de bruggen verhoogd, waardoor de wegenis en het reliëf voor en na de bruggen aangepast

moet worden. Ter hoogte van de gemeenteweg Kloosterstraat worden veilige fietspaden aangelegd, zodat de wegenis breder wordt. De bruggen hebben laaggefundeerde landhoofden op palen (Figuur 8). Deze fundering zet op 2 m onder het maaiveld aan. Om de paalfundering aan te zetten zal het aanzetpeil van de bouwput 2,5 m à 3 m onder het maaiveld zijn. Er worden ook nutsleidingen aangelegd en verplaatst, waarbij de bodemingreep ca. 1 m diep zal reiken.

Een groot deel van de werken zal zich in de diepte beperken tot de kunstmatig aangelegde hellingen. Het is zelfs zo dat de bruggen verhoogd worden, waardoor de hellingen en dus de ophogingen groter worden. Er is voornamelijk een impact te verwachten ter hoogte van de nieuwe bruggenhoofden en de nieuwe/verplaatste nutsleidingen.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied zich in een landschappelijke zone met archeologisch potentieel bevindt. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging op een laagterras in de Vlaamse Vallei en de gekende archeologische waarden in de omgeving die teruggaan tot in de steentijd. Binnen het onderzoeksgebied is een overgang op te merken van nattere naar drogere gronden, waar we vaak sporen van bewoning vinden.

De impact van de in het verleden reeds uitgevoerde werken ter hoogte van het onderzoeksgebied, gecombineerd met de aanwezigheid van vergraven gronden in zone Deinsesteenweg en de mogelijke impact van de ophoging van de gronden in zone Kloosterstraat, zorgt er voor dat er een slechte tot matige bewaring van het bodemarchief verwacht wordt. Verder zullen verschillende geplande werken geen of weinig impact hebben op het oorspronkelijke bodemarchief. Omwille van bovenstaande redenen is bijkomend archeologisch vooronderzoek niet zinvol. Het potentieel op kennisvermeerdering is daarvoor te laag.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de aanpassing van twee bruggen over de E40, diende een archeologienota opgesteld te worden. Het onderzoeksgebied is gunstig gelegen op een laagterras in de Vlaamse Vallei. In de omgeving zijn verschillende archeologische waarden gekend die teruggaan tot de steentijd. De bodem varieert binnen de twee zones van het onderzoeksgebied van nattere naar drogere gronden, waar we vaak bewoningssporen aantreffen. Aan de hand van het bureauonderzoek wordt, omwille van de in het verleden reeds uitgevoerde werken en indicaties op basis van de bodemkaart, een slechte tot matige bewaring van het bodemarchief verwacht. Een evaluatie van de geplande bodemingrepen geeft aan dat verschillende geplande werken geen of weinig impact zullen hebben op het bodemarchief. Omwille van de eerder slechte tot matige verwachte bewaring en de over het algemeen beperkte impact van de geplande werken op het bodemarchief is bijkomend archeologisch vooronderzoek niet zinvol. Het potentieel op kennisvermeerdering is daarvoor te beperkt.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Vermeire, S./G. De Moor/R. Adams, 2000: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 22 Gent*, Brussel.

4.2 Websites

Cartesius (2022)

<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2022)

<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2022)

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2022)

<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2022)

<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2022)

<https://www.onderzoeksbalans.be>

Stad Gent - Hoe zag jouw buurt eruit in de jaren 50? (2022)

<https://stad.gent/nl/cultuur-sport-vrije-tijd/cultuur/hoe-zag-jouw-buurt-eruit-de-jaren-50>

Wegen-Routes.be (2022)

<http://wegen-routes.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

